

P.2129

Calul

magazin

Anul III • nr. 15 • 9.90 lei

-
- Reabilitarea calului
 - Caii de deșert din Rajasthan
 - Evoluția concursurilor de atelaje
 - Artă dresajului

LEHEL

Alegerea Campionilor

“Din primul moment al colaborarii noastre cu firma Lehel, am avut o impresie foarte buna si rezultatul a fost excelent.”

Clayton Fredericks

Campion Mondial 2005

Presedintele Asociatiei Event's Rider

Olimpiada 2008 Beijing - Medalie de argint pentru Australia

Lehel - Beauty, Function and Freedom

O DECLARAȚIE DE DRAGOSTE

Publicăm în acest număr o altă scrisoare de la un cititor devotat al revistei noastre. Nu este singura scrisoare primită de la cititorii noștri fideli. O publicăm aici dintr-un singur și suficient motiv: dragostea pentru cai este un sentiment care trebuie trăit și nu declarat. Cred că șansa acestui sentiment nu e numai a generațiilor vârstnice. De fapt, sper să nu fie așa.
(Florin CODRE) ■

Dragă redacție „Calul Magazin”

Mă numesc Matei Daniel, am 14 ani, și sunt un pasionat de cai și mai ales de ponei. Această pasiune o am de când sunt mic. Toată copilăria am desenat cai. Într-o vreme am umplut o mare plasă cu foi pe care desenam cai. Eram atât de fascinat de cai, că îmi ziceam când o să cresc mare o să îmi cumpăr mii de cai! Îmi plăcea să mă uit foarte mult la filme cu cai. Ceea ce m-a mișcat cel mai mult au fost câteva reviste franțuzești (Wapiti și Wakou) pe care le-am găsit la școală. În ele erau multe articole despre ponei, cai sălbatici etc., dar și poze cu cai foarte frumoase. Am observat că francezii sunt mari crescători și iubitori de cai. Văzând asta am decis să învăț limba franceză. Asta pentru a mă putea înțelege cu francezii, deoarece spuneam eu că mă voi duce în Franța să îmi cumpăr cai de elită. Am avut o profesoară de franceză extraordinar de bună și ajutătoare. Am reușit să învăț bine franceza, să mă descurc...

Văzând pasiunea mea pentru cai, doamna profesoară mi-a făcut cunoștință cu mulți turiști francezi și belgieni. Doream foarte mult reviste cu cai. Astfel, în 2004 doamna profesoară le-a sunat pe două prietene de-ale dânsei care urmau să vină din Franța și să se cazeze la dânsa să îmi cumpere reviste cu cai. Ce bucuros am fost când mi-au adus 3 reviste cu cai! De atunci am făcut cunoștință cu mai multe prietene și

astfel am tot corespondat prin scrisori. Desigur, că le-am invitat și la noi acasă. Într-o iarnă chiar ne-am plimbat cu sania! Ele mi-au trimis prin pachet multe reviste, astfel că am peste 50 de reviste numai în limba franceză, plus cărți (tot în franceză). Titlurile acestor reviste sunt: Cheval Star, Cheval Magazine, Cheval Junior, J'aime les chevaux (Eu iubesc caii); Cheval Fan; Chevaux et

poneys (Cai și ponei) și ultima, Galopin, o revistă numai cu ponei.

Văzând că în alte țări sunt atâtea reviste cu ponei, am decis să întreb și eu la chioșcul de ziare. Am întrebat mulți ani la rând dar nu era nici o revistă cu cai sau ceva de genul. Într-o zi totul s-a schimbat: femeia de la chioșc mi-a spus că are o revistă cu cai. M-am bucurat mult, și m-am gândit la revista franțuzească „Cheval Magazine” care tradus înseamnă „Calul Magazin”.

M-am gândit că cei din Franța au publicat-o și în limba română. Am așteptat numărul doi, trei și patru. Din păcate următoarele numere nu s-au mai adus la chioșcul nostru. De aceea aș dori următoarele 3 numere (5, 6, 7). Cel mai mult mi-a plăcut numărul 2 la articolul „Herghelia de căluți”.

Îmi plac foarte mult poneii Shetland și m-a impresionat mult. Chiar am citit acel articol de zeci de ori, cu lacrimi în ochi, gândindu-mă ce bucurie are proprietarul singurei herghelii de ponei Shetland din România. Aș dori să fie mai multe herghelii la noi în țară, dar din păcate oamenii nu țin mai mult de 2-3 ponei de acest fel. Mi-am dorit foarte mult să am și eu un ponei (sau doi) dar încă nu s-a putut. M-am interesat în multe locuri și am găsit, dar costă. Din nefericire, tatăl meu a avut un accident de mașină (chiar în ziua când am cumpărat numărul 4) și a rămas paralizat de la brâu în jos. Știu aproape toate rasele de cai și ponei. Am doi cai frumoși, grei de tracțiune, despre care tatăl meu spune că sunt din rasa semigreu.

Vă mulțumesc că existați și publicați această revistă și vă doresc succes în continuare!

Cu respect,
Daniel

01.01.2010, Arieșeni

REDACTOR ȘEF:

Dora STĂNESCU

EDITORI SENIORI:

Acad. Constantin
BĂLĂCEANU STOLNICI
Florin CODRE

EDITOR:

Ioan CRISTESCU

EDITORIALIȘTI:

Cristian ȚOPESCU
Ioan GROȘAN
Ioan BUDUCA
Ioan GYURI PASCU
Emanuel FĂNTÂNEANU
Traian T. COȘOVEI

SECRETAR DE REDACȚIE:

Tatiana SEGAL

COLECTIV DE REDACȚIE:

Nina LUPU
Ioan VALERIU

CONSULTANȚI:

Robert BARTHA
Dr. Anca BOGDAN
Ing. István Iános ANTAL
Doina PIEPER
Mihail LECHKUN

GRAFICĂ:

Emilia VELCU

MARKETING:

Viorel PĂUNESCU

Editată de
World Media GRAPH
Editura Tracus Arte
Str. Pictor Sava Henția nr. 2,
Sector 1, București
Tel.: 0728/320.453 / Fax: 021/22.34.111
E-mail: calulmagazin@gmail.com
www.calulmagazin.ro
www.edituratracusarte.ro

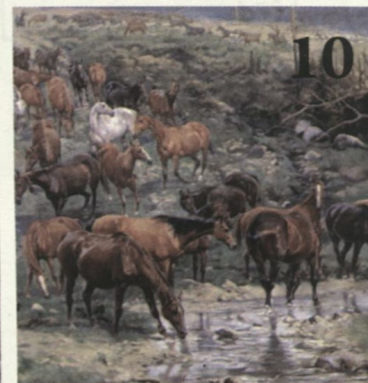
Reproducerea integrală sau parțială a textelor și imaginilor se poate face numai cu acordul World Media Graph.
Foto: Adina Lupu, Claudia Ramba, István Antal, Daniela Antal, Relu Frâncu, Mediafax Foto

s u m a r

6

Calul și amerindienii

10

Calul și omul
în Evul Mediu

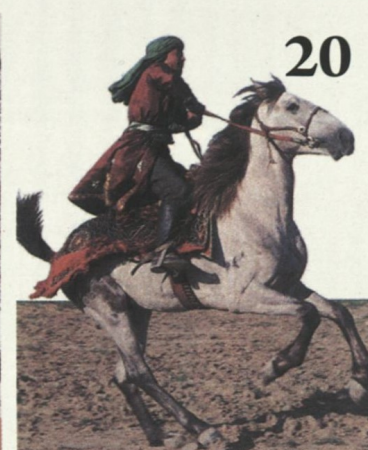
14

Istoricul
calului Huțul

19

Călăreți, cavaleri,
profesori de echitație

20

Lokai & Tersk

ediorial

3 O declarație de
dragoste

6 Calul și amerindienii
din ieslea literară

9 Reabilitarea cailor
lecturi

10 Calul și omul
în Evul Mediu

13 Cum am câștigat
derby-ul de sărituri
și „Cupa Orașului Viena“
dosar rase

14 Istoricul calului Huțul

19 Călăreți, cavaleri,
profesori de echitație

20 Lokai & Tersk

22 Calul Colorado Ranger

și Poneiul din
Statele Americii
galop și civilizație

24 Caii de tracțiune
din oraș

26 Cavalerul armat
reportaj

28 Caii de deșert
din Rajasthan

zootehnie
32 Confectionarea
diferitelor forme
de potcoave

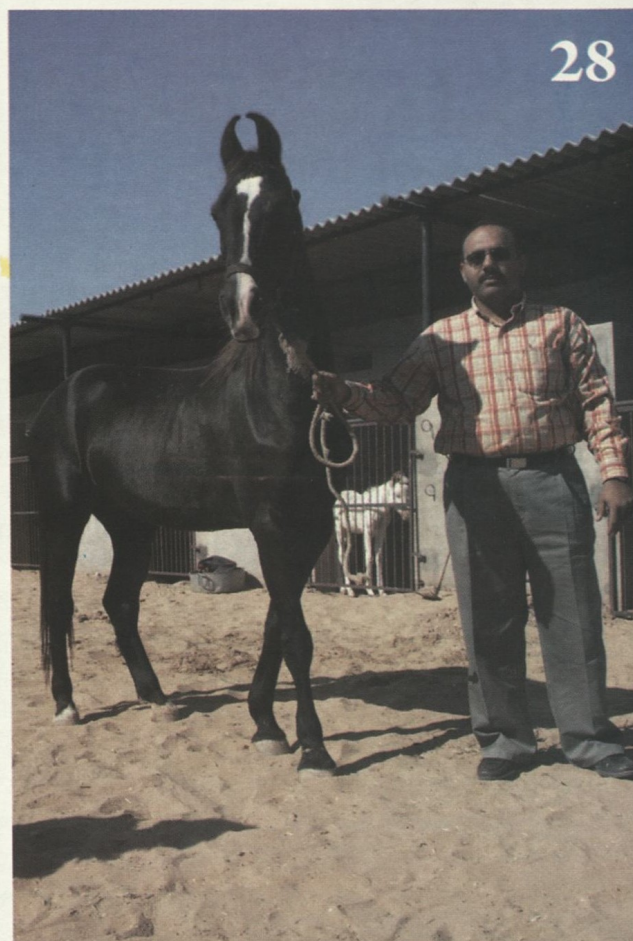
sănătate
34 Caii bătrâni

36 Caii bolnavi
discipline

38 Arta dresajului

Calul Colorado Ranger și Poneiul din Statele Americii

Caii de deșert din Rajasthan

Caii de tracțiune din oraș

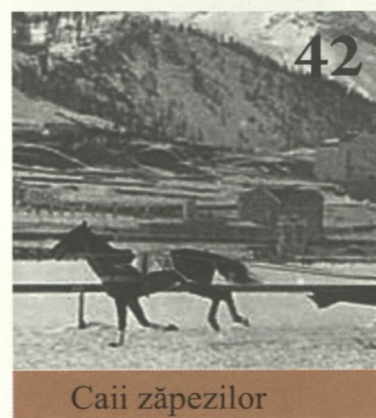
Cavalerul armat

Caii bătrâni

Arta dresajului

Caii zăpezilor

Evoluția concursurilor de atelaje pe plan mondial și național

competiții

- 40 Proiect calendar
competițional 2010

- 42 Caii zăpezilor

instituții

- 46 Adunarea
Generală
a ACPCAR

eveniment

- 47 Premiul WAHO

discipline

- 48 Evoluția
concursurilor
de atelaje pe plan
mondial și național

cunoștințe

- 51 Echitația
de exterioră

CALUL ȘI AMERINDIENII

■ Acad. Constantin BĂLĂCEANU STOLNICI

În copilăria și adolescența mea, pe ecranele cinematografelor, se proiectau numeroase filme ale căror acțiuni se petreceau în preeriile din America de Nord; și în care subiectul filmului era bazat pe confruntări între europenii stabiliți în Lumea Nouă și triburile de băștinași amerindieni. Aceste filme în care apărea o evidentă discriminare între albi (considerați drept civilizați) și pieile roșii (privite drept sălbatici) nu se mai fac și nu se mai proiectează în zilele noastre fiind apreciate ca politic incorecte.

Ele se petreceau în general în cursul secolului XIX și ne prezentau populațiile indigene așa cum mai trăiau în acea epocă. Erau înfățișate ca aparținând unei culturi neolitice, primitive de vânători („trapers“), culegători dar și de crescători de vite și agricultori care duceau o viață parțial nomadă locuind în corturi circulare sau locuințe speciale ca acele *wigwam* al algonquinilor, casele lungi ale irokezilor, *hoganii* navajezilor sau *wikhiupii* apașilor. Erau îmbrăcați cu tunici și pantaloni de obicei din piele de căprioară împodobiiți cu elemente ornamentale policrome și cu franjuri iar

în picioare erau încălțați cu mocasini. Iarna unii purtau mantii de blană legate pe umărul stâng sau haine din pene de curcan țesute iar alții se îmbrăcau cu haine de lână sau bumbac. În zonele calde bărbații erau dezbrăcați până la brâu. Majoritatea erau rași dar aveau plete lungi negre menținute cu o panglică ce trecea peste frunte. Alte ori își pieptăneau părul cu o cărare la mijloc și cu plete, având înfipite una sau câteva pene în creștet în timp ce femeile (*squaw*) aveau totdeauna cozi lungi împletite.

Amerindienii de ambele sexe purtau bijuterii, mai ales coliere, de scoici, oase, pietre și spini de arici. Influențați – încă din vremurile precolumbiene – de popoarele de pe platourile Mexicului, în special de Azteci, în zilele de sărbătoare sau la diferite ceremonii se împodobeau cu ornamente impresionante din pene multicolore. Cele mai spectaculare erau acele *warbonnet* de pe cap a căror ampolare era reglementată pe considerente de ierarhie socială. Viața lor spirituală era de tip animist și simbolul lor religios principal era stâlpul totemic, această variantă a lui „axis mundi“ din Lumea Nouă.

Panteonul lor era compus din zei, zeițe sau personaje fabuloase, uneori zoomorfe, cu nume stranii, dificil de reținut. Cultura lor era orală și, ca și sistemele lor religioase, varia de la trib la trib. Aveau și dansuri rituale efectuate în general circular ca horele noastre. Muzica lor era monodică și ritmată de instrumente de percuție. Foloseau și fluier. Mijloacele lor de transport erau primitive și se prezentau ca un fel de sănii (*travois*) trase de oameni, sau de animale. În timpul liber stăteau în cerc în mijlocul sălașelor lor, la taclale mestecând sau fumând foi de tutun sub formă de țigări dar mai ales din lulele. Inventaseră chiar un ritual, cel al „pipei (*calumetului*) păcii“. Unii mestecau și foi de coca aduse din sud sau de *peyotl* (o plantă halucinogenă ce conține alcaloidul mescalina). Aveau obiceiul să se tatueze dar mai ales să-și vopsească fața cu ocră fapt pentru care au fost desemnați „piei roșii“ și socotiți ca aparținând unei rase proprii ceea ce antropologii moderni au infirmat.

Astăzi se știe că ei sunt descendenții unui grup redus de oameni de rasă

mongolă care au trăit un timp izolat în Beringia, o punte de uscat peste strâmtoarea lui Bering de unde au migrat circa acum 15.000 de ani în continentele americane unde s-au împrăștiat până la capul Horn

În marile prerii americane centrate de fluviul Mississippi, prin poienile pădurilor canadiene și în regiunile muntoase din lungul coastei pacificului acești băștinași trăiau în triburi sau grupuri populaționale izolate ceea ce explică multiplicitatea limbilor folosite. În prerii trăiau Apașii, cei din triburile Navaho, Dakota și Comanșii; prin pădurile din nord-vest rătăceau Paiuții. Chinokii și cei numiți Nez Perce deși nu practicau piercing-ul; prin cele din nord-est se aflau Algonquinii, Irokezii, Huronii și cei din tribul Delaware în timp ce în sud-est se găseau Cherokeezii și cei din tribul Choktaw. Toate aceste nume le-am învățat în cinematografele de pe bulevardul Elisabeta dar și din cărțile de aventuri ale lui Karl May (atât de admirat de Eistein, Hesse, Albert Schweizer și chiar de A. Hitler) a căror acțiuni se petreceau printre triburile de amerindieni din America de Nord ca cele din celebra serie de romane despre aventurile lui Winnetou un șef de trib apaș prezentat ca erou pozitiv.

Păstraseră armele lor primitive, sulita, toporul (*tomahawk*), praștia dar mai ales arcul care nu făcea zgomot, când era folosit, ceea ce era un avantaj în atacurile surpriză, mai ales cele nocturne. De asemenea foloseau săgețile ca să transporte corpuri aprinse pentru a

incendia de la distanță locuințele adversarilor. Unele triburi erau foarte agresive și aveau obiceiul să-și ardă legați de un stâlp dușmanii făcuți prizonieri. Aveau și obiceiul – speculat de romancieri – al scalpării adversarilor. În secolul XIX încă mai erau grave conflicte între triburi – ca cele dintre Huroni și Irokezi, dar mai ales între băștinași și coloniștii veniți din Europa.

Aceste ultime conflicte erau provocate de faptul că aceștia din urmă ocupau teritoriile „pieilor roșii”, le defrișau pădurile și își construiau case, sate și orașe, își aduceau turmele de oi și cirezile de vite, sau își făceau plantații pe pământurile tradițional aflate în stăpânirea băștinașilor. De asemenea în punctele strategice unitățile militare americane își ridicau forturi bine armate în interiorul cărora își construiau cazărmi și depozite de armamente și provizii, forturi considerate de băștinași drept o agresiune. O serie de conflicte se iveau și cu prilejul realizării drumurilor dar, mai ales, a căilor ferate a căror construcții au început prin 1830.

Ceea ce ni se părea în adolescență surprinzător și care pare oarecum paradoxal este că aceste triburi primitive foloseau sistematic puști pe care și le procurau, ca și munițiile, de la emigrații europeni grație unui comerț mai mult sau mai puțin ilicit de arme ce a început imediat după sosirea *conquistadorilor* în secolul XVI. Imaginea devenită clasică a luptătorului amerindian este aceea a unui pușcaș și arcaș de elită. E drept că nu au folosit bombarde și tunuri. Atacurile lor se făceau fie sub forma unor lupte de gherilă, când se furișau și se târau pe tăcute noaptea cu arcurile lor până ajungeau la obiectivul lor unde profitau de efectul de surpriză, fie dimpotrivă, se avântau în șarje de cavalerie, urlând cât le ținea pieptul imprimând cu mâna vocalizărilor lor un aspect ritmic cu totul caracteristic

Aceste triburi aveau drept una din particularități o impresionantă simbioză între oameni și cai. Aproape toți bărbații erau călăreți de elită care încălecau cu șă sau fără șă cu sau fără scări. Legătura lor cu aceste animale era tot

atât de strânsă ca aceea a popoarelor nomade medievale care au invadat lumea greco-romană venind fie din pădurile din nordul Europei fie din uriașele stepe euro-asiatice. Caii și-i procurau capturându-i din hergheliile sălbăticate care se înmulțiseră fără de nici un control pe teritoriile americane. Erau mari maeștri în a prinde și apoi a domestici caii de care se atașau cu afecțiune și respect. Atât de puternică era prezența calului încât a fost un adevărat șoc când am aflat că acest animal a fost adus în Lumea Nouă de cuceritorii spanioli și portughezi și apoi de coloniștii englezi, olandezi și francezi târziu la sfârșitul Renașterii.

Cineva spunea că „mașina cu aburi, electricitatea și petrolul nu au adus atâtea schimbări în cultura noastră câte a adus calul în cultura băștinașilor din America“.

Povestea cailor amerindienilor este fascinantă. Ea începe cu acei cai aduși de spanioli începând cu cei sosiți odată cu Fernando Cortez. Caii aceștia nu aparțineau unei singure rase. Unii erau cai arabi, alții erau cai din Andaluzia și mai erau și cai berberi ce proveneau din niște exemplare cabaline care au supraviețuit erei glaciare pe coasta de nord-vest a Africii și care au și azi caracteristici genetice ce-i deosebesc de ceilalți cai asiatici sau europeni. Numărul cailor aduși de spanioli a fost foarte mic. Totuși dintre aceștia provin aproape toți caii nordamericani. Unii cai au fost pierduți de spanioli, alții probabil au fost furati de băștinași. Aceștia s-au amestecat și s-au înmulțit fără de niciun control deoarece mulți au scăpat de sub autoritatea omului și s-au reîntors la o viață sălbatică în preeriile nordamericane unde s-a selectat calul mustang care și astăzi își duce o existență liberă protejată de legile americane care-l definesc din 1971 drept un simbol viu al istoriei SUA. Numele lui provine din cuvântul spaniol „mestenger“ care înseamnă străinul sau vagabondul

Mustangul este un cal îndesat, puternic dar mic (1,35 – 1,55m înălțime). Are gâtul scurt, capul mic și nările mari. Crupa este înclinată și joasă iar spatele

este scurt dar solid. Copitele sunt mici și foarte solide și negre iar picioarele sunt scurte. Culoarea este variabilă dar coada, coama și extremitățile membrilor sunt de obicei negre. Este un cal rezistent, cu o personalitate marcantă. În libertate, trăiește în grupuri de 10-15 exemplare, conduse de un armăsar format din iepe și armăsari până la 2 ani. Armăsarii de peste 2 ani trăiesc izolați și se luptă când este cazul cu „șefii de familie“ ca să le ia grupul. Băștinașii la început au considerat caii drept animale sacre, dar apoi drept surse de alimentare. De abia din sec XVII au descoperit valoarea lor pentru călărie și pentru tracțiunea acelor sănii de uscat (*travois*) care inițial erau trase de oameni sau de câini. Amerindienii, mai ales cei din preeriile nordamericane, s-au ocupat de ameliorarea calităților cailor prin hibridări. Evident că la stocul inițial s-au alăturat și unele exemplare provenite de la coloniștii englezi, francezi și olandezi, a căror urme genetice se pot găsi. Printre triburile care au contribuit cel mai mult la ameliorarea mustangului au fost Comanchii și Shoshonii dar mai ales indienii Nez Perce care au reușit să creeze chiar o variantă interesantă, calul appaloosa.

Calul appaloosa este caracterizat prin petele de culoare ale corpului său de multe ori de tip leopard. Aceste pete îi conferă și frumusețe și originalitate. Copitele sale sunt striate iar sclerotica ochilor lui este albă ceea ce le dă un aspect uman. Au un aspect marmorat în jurul ochilor, gurii și nărilor ca și pe organele genitale. Coada și coama sunt puțin stufoase. Este un cal puternic, îndesat, puțin mai mare decât mustangul, cu un piept mai larg, cuminte, liniștit și ascultător. Indienii Nez Perce au avut condiții favorabile pentru dezvoltarea calului appaloosa, dar și metode eficiente. Printre altele, castrau armăsarii care nu aveau calități speciale. Ei au venit în contact cu caii la începutul secolului XVIII. Un secol mai târziu expediția Clark și Lewis constata că indienii acestui trib aveau caii deosebiți, de o deosebită calitate.

Acești amerindieni trăiau pașnic

în Oregon ocupându-se de agricultură și creșterea cailor. Din nefericire pentru ei au intrat în conflict cu căutătorii de aur americani pentru teritoriile lor ceea ce a dus la o serie de lupte grele în care s-a implicat și cavaleria militară a SUA. După un război dezastros pentru băștinași (în 1877), indienii Nez Perce au fost decimați și siliți să se retragă într-o rezervație în Idaho unde au fost obligați să crească pentru armata SUA cai. Între timp însă cea mai mare parte a cailor appaloosa a fost distrusă. Din fericire unele exemplare au scăpat de genocid în valea Wallowa, alții au fost preluați de fermieri iar alții au ajuns cai de circ mai ales în celebrul circ Buffalo-Bill. Interesul americanilor pentru calul appaloosa (numit uneori calul palusa de la râul cu același nume care străbate Oregonul) s-a redeșteptat prin 1937.

Nu trebuie să credem că amerindienii Nez Perce au realizat calul appaloosa printr-o mutație. Cai cu pete se cunosc de mult Am arătat în primul meu articol din aceasta revistă că în peșterile paleolitice Lascaux și Peche Merle se află pictați numeroși cai printre cai unii cu pete. Astfel de cai sunt menționați în antichitate dar și în Franța lui Ludovic XIV. Hibridările și selecționări indienilor Nez Perce nu au făcut decât să activeze o alelă existând în genomul cailor de cel puțin 20.000 de ani. Această alelă aparține genei Lp (complexul leopard) de pe cromozomul 1 al cailor și este autosomală și incomplet dominantă. Ea se exprimă în fenotip prin petele de pe corp, copitele striate și sclerotica albă caracteristice pentru calul appaloosa.

REABILITAREA CALULUI

Ioan Groșan ■

din ieslea litară

PROIECT ROMÂNIA

Împreună construim viitorul cailor din România

WorldHorseWelfare
the new name for the ILPH

**Luați parte la acest proiect,
implicați-vă în viitorul cailor din România**

Puteți ajuta în mai multe feluri:

- susținând strategia pentru bunăstarea ecvină
- influențând deciziile legislative
- identificând resurse financiare pentru Proiectul România

**Pentru a vă oferi ajutorul, vă rugăm trimiteți un e-mail la:
campaigns@worldhorsewelfare.org**

Cali reprezintă o oportunitate importantă pentru România. De bunăstarea lor depinde viitorul unor domenii diverse, cum ar fi agricultura, sporturile sau activitățile de agrement.

La începutul lui 2006, World Horse Welfare a lansat un proiect de cinci ani menit să îmbunătățească viața cailor din România.

La sfârșitul acestui proiect, World Horse Welfare vrea să lase în urma sa atât o infrastructură capabilă de autosusținere, cât și o soluție eficientă pentru problemele de bunăstare ecvină din România...

**...Avem însă nevoie de
ajutorul Dumneavoastră
pentru a îndeplini
aceste obiective**

**Împreună ajutăm
partenerul neprețuit
al românilor**

- Dezvoltăm o strategie pe 10 ani pentru bunăstarea ecvină
- Îmbunătățim legislația și aplicarea ei
- Susținem Dezvoltarea Profesională Continuă
- Identificăm promotorii bunăstării ecvine

www.worldhorsewelfare.ro

Acum câțiva ani (cred că în 2003), când – poate serios, poate din cochetărie, poate pentru a reveni în centrul atenției – Paul Goma își anunța intenția de a candida la președinția României, Domnia-Sa avea și un program privind Basarabia, probabil în eventualitatea că acest pământ românesc va reveni la țara-mamă. Iar în cadrul acestui program figurau la loc de cinste, pentru mediul rural, două măsuri: reabilitarea calului și reabilitarea băilor comunale (!).

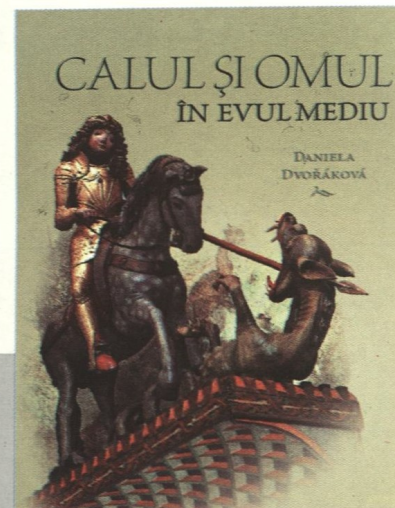
M-am amuzat copios atunci, mai ales în ceea ce privește chestia cu baia comună, imaginându-mi șirul de țărani basarabeni așteptând la coadă, cu un săpun și un prosop în mână, să intre la dușuri și la bazinul comun. Dar azi, gândindu-mă mai bine, tind să-i dau dreptate lui Goma, cel puțin în privința reabilitării calului. Sunt tot mai puțini oameni la țară care își pot permite să țină un cal, rareori doi. Sigur, mi se va spune că trăim epoca tractoarelor, a tractoarelor și a altor utilaje agricole auto-propulsate, mult mai eficiente decât nobilul patruped. Așa este, dar – iarăși! – câți țărani au posibilitatea să-și cumpere un tractor, să-l conducă și să-l întrețină? În plus, sunt locuri unde numai calul poate pătrunde. Mai mult, între om și animal se creează o legătură (de genul celei din „El Zorab”) care nu se naște niciodată între om și mașină. (Poate cu excepția celei create între Liiceanu și BMW-ul său, „Siegfried”...).

Am un vecin în Maramureș, cam de vârsta mea, care de când era copil și până acum n-a făcut decât cărașie. Prin viața lui s-au perindat vreo patru cai. N-a fost și nu este un om bogat. Dimpotrivă. Au fost – și mai sunt și-acum, în pârdașnica asta de tranziție – perioade când efectiv își rupea de la gură ca să aibă ce-i da calului, mai ales iarna, când nu prea e de lucru. Altădată, pe ulițele satului răsună tropăitul a cel puțin o duzină de cai; astăzi numai vecinul meu mai are cal. Habar n-am dacă există vreo legislație, dacă se plătește sau nu impozit pentru acest animal sau dacă gospodarii care-l dețin au vreo înlesnire din partea statului. Dacă nu, ar trebui s-o aibă. Pentru că prin dispariția cailor din satele românești se pierde ceva iremediabil și din spiritualitatea noastră.

CALUL ȘI OMUL ÎN EVUL MEDIU

■ Fragment din cartea în curs de apariție la Editura Tracus Arte
Calul și Omul în Evul Mediu de Daniela DVORAKOVA

Cercetătorii maghiari discută de mai bine de o sută de ani despre originea cailor vechilor maghiari, mai precis, caută răspuns la întrebarea dacă acești cai erau descendenții unui singur cal sălbatic, al calului lui Przewalski. Primul care s-a ocupat de această chestiune a fost Sándor Bökönyi, urmat de Béla Hankó, care a publicat în 1935 un studiu despre originea cailor maghiari. Acest studiu avea să fie considerat neștiințific și repudiat.

Caii ungurești de cea mai bună calitate erau crescuți în munții Transilvaniei. Maniera de creștere nu s-a modificat vreme de veacuri, păstrându-se până la începutul sec. XX. În tabloul pictorului polonez Tadeusz Ajdukiewicz, din anul 1902, se poate vedea traiul liber și natural al cailor, cel puțin în primii ani de viață – în acest caz la Zăbala, în România.

Béla Hankó introdusese mai mult romantism și fantezie decât s-ar cuveni unei lucrări științifice, refuzând să vadă în rase primitive, precum calul lui Przewalski sau tarpan, ascendenții cailor maghiari, și a creat imaginea unor cai nobili, focoși, semănând mai mult cu caii arabi. În viziunea lui, caii maghiari aveau „fruntea relativ lată, capul mic uscat, ochi de foc, partea de sub genunchi uscată și mușchi de oțel, erau iuți, focoși, înalți la greabăn în medie de numai 1,4 m. Se deplasau mai ales în galop. Grajdul nu-l văzuseră niciodată, căldura, frigul, viforul, ploaia – pe toate le suportau cu bine. Rareori erau

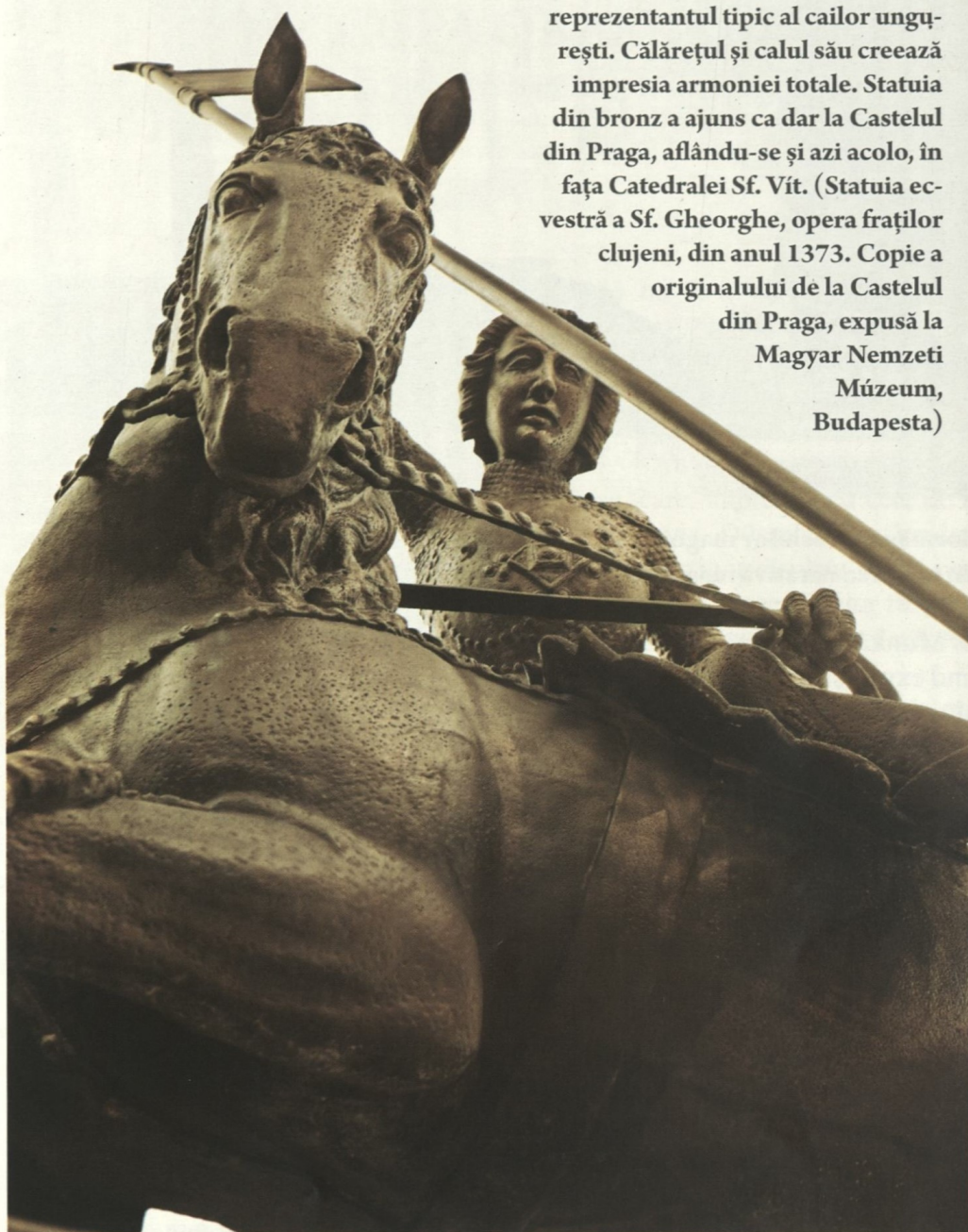
bolnavi, de dormit dormeau în picioare. Erau crescuți în țepezi semisălbatic, coama neagră le scăpăra în vânt, aveau un colorit divers, dar cel mai adesea erau de culoarea șobolanului, cu burta albă și cu o dungă neagră lată pe spinare. Prin forma corpului și tinuta capului semănau pesemne destul de mult cu caii nobili și arabi.” S-ar putea polemiza cu mai multe afirmații ale lui Béla Hankó, de la mușchii de oțel, trecând pe la ochii de foc, până la somnul în picioare. Totuși, cele mai noi concluzii, rezultate din cercetarea ADN-ului, arată că, într-adevăr, caii vechilor maghiari nu descind din calul lui Przewalski, așadar presupunerile

lui Sándor Bökönyi și Béla Hankó erau, în principiu, corecte.

Nu-i mai puțin adevărat că erau cai din cale afară de rezistenți și tari. Cum erau și călăreții lor. Distanțele fantastice, pe care reușeau să le parcurgă cu o viteză neverosimilă, solicitau disciplină strictă și tenacitate fizică din partea animalelor și a oamenilor. În campaniile militare, oastea acoperea nu o dată distanțe de o mie, chiar două mii de kilometri. În timpul deplasării domnea o disciplină extrem de severă, oștenii neavând voie nici să vorbească odată ce se apropiau de inamic. Maghiarii foloseau frâul, șaua de lemn joasă cu scări,

nu apelau la piteni și își protejau caii cu armuri din pâslă, piele sau plăcuțe metalice. Succesele lor militare se bazau în primul rând pe desăvârșita manevrare a cailor, tirul cu arcul la distanță mare și mobilitatea nemaivăzută. Conform mărturiilor din acele vremuri, maghiarii literalmente creșteau și apoi trăiau pe cai, în spinarea lor „călăreau, cugetau, adastau și dezbăteau.” Mențiunile păstrate de contemporani sunt foarte asemănătoare cu cele ce aveau să apară după secole cu referire la mongoli (tătari), se poate spune că sunt chiar identice în multe privințe. Mongolii – ca și vechii maghiari – surprindeau prin modul de a lupta și de a călări, prin viteza de deplasare șocantă, autodisciplină, îndemânarea în manevrarea cailor, mâncau și ei carne de cal și își îngropau morții după un ritual asemănător, în cadrul căruia un rol important revenea calului. Și mongolii, și maghiarii plasau deasupra mormintelor o construcție din pari, pe care era fixată piele de cal umplută cu iarbă. Din ritual făcea parte, în ambele cazuri, sacrificarea calului, așa cum am văzut deja la avari.

Probabil că nu era vorba despre un cal ce fusese călărit de defunctul războinic maghiar, cum se întâmpla în vremea avarilor, ci era ales pentru sacrificare un animal special: un armăsar alb fără vreun defect, bine hrănit. E posibil ca unele animale să fi fost crescute anticipat ca animale de sacrificiu. La ceremonie, armăsarul era mai întâi spălat în lapte de iapă, apoi înjunghiat cu sabia, fiind lăsat să sângereze. Sângele curgând din trupul animalului muribund era adunat într-un corn aurit și închinat zeului suprem. În final, animalul era jupuit, pielea umplută cu frunze și iarbă, completate cu bucăți din inimă, plămâni și ficat, apoi cusută și fixată pe parii orientați spre răsărit. Carnea și inima erau mâncate la ospățul festiv. În mormânt erau depuse căpățana și membrele calului sacrificat. Despre sacrificarea calului există mențiuni și la cronicarul ungar Anonymus IX, la începutul sec. XIII. Asta înseamnă că în conștiința oamenilor încă dăinuia tradiția sacrificării calului: când trimișii ducelui Árpád X, aflați în căutarea patriei

Cel mai frumos cal al Evului Mediu ungar. Calul proporționat, elegant și totodată puternic este considerat reprezentantul tipic al cailor ungurești. Călărețul și calul său creează impresia armoniei totale. Statuia din bronz a ajuns ca dar la Castelul din Praga, aflându-se și azi acolo, în fața Catedralei Sf. Vít. (Statuia ecvestră a Sf. Gheorghe, opera fraților clujeni, din anul 1373. Copie a originalului de la Castelul din Praga, expusă la Magyar Nemzeti Múzeum, Budapesta)

noi, au ajuns pe dealul Tarcal (Tokaj), au ucis un cal bine hrănit și au celebrat după obiceiul păgân un mare aldămaș.

Calul deținea în lumea spirituală a vechilor maghiari un rol uriaș. Reminiscente ale cultului calului au răzbătut până în ziua de azi, în legende, mituri, povești sau limbaj. Tátoš (în maghiară taltos) era șamanul vechilor maghiari, cel ce intermedia comunicarea tribului cu spiritele și zeii, cel ce prorocia și tămăduia. Ulterior, sensul cuvântului avea să se deplaseze și tátoš a devenit o expresie ce desemnează calul, preluată și

de limba slovacă. Rolul calului în ritualurile șamanice este în acest caz indubitabil.

Un motiv important al legendelor maghiare era calul alb. Legenda calului alb, creată de cronicarii medievali, a trăit vreme de secole. Conform ei, domnitorul morav Svätopluk i-ar fi predat țara lui Árpád în schimbul unui cal alb. Calul alb a devenit astfel simbolul maghiarilor victorioși și al slavilor învinși – foarte îndrăgit în special în sec.

A devenit o temă căutată pentru pictura monumentală, celebrul tablou al lui

Mormânt al vechilor maghiari (Reconstituire de Gyula László, autorul desenelor din lucrarea narativă maghiară, în șase volume, Magyar kódex)

M. Munkácsy, „Venirea maghiarilor“, fiind expus și azi în clădirea Parlamentului din Budapesta. Pompa ce țâșnește din el, trufașul Árpád pe cal alb și umilita populație slavă arată că mitul calului alb a devenit, înainte de toate, un instrument al naționalismului. Iar faptul că a fost nu o dată orientat spre naționalismul extrem, este demonstrat de intrarea triumfală a regentului M. Horthy pe cal alb în Košice și în Cluj, în România, în urma arbitrajelor de la Viena.

Tabloul primelor patru milenii de conviețuire a oamenilor și cailor este neclar, fragmentar. Scopul acestui capitol nu a fost prezentarea istoriei cailor în epoca precreștină, întrucât aceasta ar constitui tema unei monografii de mari dimensiuni. Mai mult, cititorul poate găsi cu ușurință informațiile dorite în bibliografia accesibilă, dedicată istoriei generale a cailor. Astfel, au rămas în afara atenției noastre multe civilizații, în care călăritul, mânarea și creșterea cailor s-au situat la nivel înalt, precum Egiptul Antic sau Imperiul Hitit. De altfel, Imperiul Hitit este deosebit de important pentru istoria cailor, întrucât acolo a apărut, în jurul anului 1360 î.Hr., pe tăblițe de lut, cel mai vechi îndreptar de hipologie din lume. Autorul ei a fost Kikkuli din Mitanni, mai-marele îngrijitorilor de cai de la curtea regală. Siste-

mul lui Kikkuli seamănă în multe privințe cu metodele de azi, cu mențiunea că modalitatea de creștere a cailor dresați era mult mai naturală decât azi – caii erau ținuti împreună în grajduri, iar din primăvară se aflau pe pășuni. Erau hrăniți cu orz, iarbă, fân și terci din orz, pe care-l primeau după îmbăiere. Acest nutreț era amestecat cu paie tocate, pentru a determina calul să muște bine. Ovăzul nu le era cunoscut.

Sfaturile lui Kikkuli sunt remarcabile în toate privințele, încât merită să te oprești asupra lor. Antrenamentul cailor de luptă (erau înhămați la un car ușor, de aprox. 10 kg, cu un echipaj format din trei membri) dura 200 de zile, fiind stabilit cu precizie fiecare pas, fiecare repaus, fiecare mâncare, adăpare, îmbăiere etc. Antrenamentul avea trei faze: pregătirea pentru antrenament, antrenamentul în trap și, în cele din urmă, antrenamentul în galop. Caii aveau suficient timp pentru odihnă și refacere, deși exercițiile se desfășurau și ziua, și noaptea.

La antrenament ajungeau doar caii care depășeau pregătirea preliminară și testele eliminatorii. După absolvirea întregului stagi, caii erau capabili să parcurgă într-o noapte 112 km, alternând trapul cu galopul, fiind, pe baza acestei performanțe, încorporați în armată.

Călăreți străluciți erau și asirienii, perșii, sciții sau parții. Membrii ultimei două popoare se aseamănă, prin maniera de a călări și a lupta, cu arcașii vechilor maghiari, despre care am vorbit deja: „săgeata part“ a devenit proverbială.

Vechii greci și romanii n-au fost poate călăreți de legendă, precum sciții sau unele popoare nomade, dar au făcut din creșterea și antrenarea cailor o știință, punând bazele hipologiei.

Lucrările lor au constituit vreme de secole surse majore de informații și cunoștințe. Aproape toate scrierile despre cai din Evul Mediu până în sec. XVIII au constatat în compilații din autori antici, îmbogățite pe alocuri cu experiența realizatorilor lor. Unele dintre lucrările din Antichitate își păstrează valoarea – de exemplu, ne inspirăm și azi din lucrarea lui Xenofon, „Perihippikés“ (*Despre călărie*).

Din perspectiva cailor, destrămarea civilizațiilor antice și ascensiunea „barbarilor“ au însemnat, într-o anumită măsură, începutul „erei întunericului“. Cunoștințele lumii antice aveau să revină în viață lent și pe ocolite, prin intermediere arabă și bizantină. Deși caii fuseseră utilizați în războaie și înainte, în Evul Mediu au devenit simbolul luptei, simbolul cavalerului, a cărui misiune în viață consta în luptă.

Caii piereau cu sutele de mii pe câmpurile de bătălie. Rolul lor primordial era de a-i ajuta pe oameni la uciderea altor oameni. Este cu atât mai absurd, cu cât calul este unul dintre cele mai pașnice animale de pe pământ. De aceea se și poate abuza de el cu ușurință. Pentru ca să le fie și mai ușor acest lucru, oamenii au inventat pintenii, biciul, zăbala cu efect de pârghie și alte mijloace de constrângere.

Un aspect pozitiv constă în faptul că le lăsa cailor măcar o parte a libertății și a modului de viață natural: pe durata creșterii și în timpul în care nu erau folosiți, caii trăiau, de regulă, liberi în cirezi. Vor veni vremuri în care omul nu le va lăsa cailor nici atât și-i va aresta cu lanțuri în grajduri.

CUM AM CÂȘTIGAT DERBY-UL DE SĂRITURI ȘI „CUPA ORAȘULUI VIENA”

(fragment din volumul „Călăreți, obstacole, victorii”,
apărut la Editura Sport-Turism, 1978 – Continuare din numărul trecut)

Felix TOPESCU ■

În urma efortului făcut în „Derby-ul austriac” m-am simțit destul de epuizat (în afară de Jolka mai încălecasem și pe Fulger cu care obținusem locul 6), așa că am renunțat la probele următoare, dar nu și la „Premiul prieteniei” din penultima zi a concursului.

În această probă se făcea schimb de cai între concurenți – la bună înțelegere. Italianul Bonivento mi-a cerut-o pe Jolka în schimbul calului său Torno (1,80 m înălțime), în speranța că din nou câștigătoarea Derby-ului se va comporta la fel de bine. I-am atras atenția că Jolka este foarte capricioasă, în sensul că după un parcurs excelent poate face câte-o figură tocmai când nu te aștepți, oprindu-se sau derobând din fața obstacolelor. Italianul mi-a ripostat că nici Torno al lui nu este mai breaz, deoarece până în acel moment nu reușise să termine nici un parcurs (deși era cotate ca cel mai bun cal al lor).

„Târgul” odată făcut ne-am prezentat fiecare la start cu calul celuilalt. Mă simțeam bine pe un cal atât de mare și puternic cum nu mai încălecasem vreodată și după o încălzire prelungită și câteva sărituri – la cravașă – am intrat pe teren. Ținându-i capul mai sus (ca să nu poată stopa), impulsionându-l cu pulpele la fiecare fuleu și „ciupindu-l” din când în când cu cravașa, am reușit să-l duc pe Torno până la capăt, fără nici un fel de greșală, spre surpriza italienilor, care s-au repezit la mine pentru a mă felicita. Proba însă nu se terminase, deoarece încă patru călăreți merseseră fără penalizări

Jocurile Olimpice de la Berlin, 1936
Podium de premiere: Kurt Haase cu Tora, Henri Rang
cu Delphis, Jozsef Platthy cu Sello

și, din această cauză, conform regulamentului, urma să se facă un baraj.

Deși căpătasem încredere în cal, pentru a fi și mai sigur că nu-i va reveni „goanga” opririlor la obstacole, l-am întins de două trei ori la galop mărit, apoi l-am sărit peste obstacolele de pe terenul de încălzire, ajutându-mă de cravașă și de biciul mănuit de îngrijitorul cailor mei (maestru la atins cu biciul). Pentru baraj, obstacolele au fost înălțate și lărgite cu 10 cm, astfel încât am mers într-o trenă mai potolită pentru a mări precizia săriturilor. Tactica adoptată mi-a reușit și am terminat barajul cu zero puncte penalizare, dar cu un timp mai slab, ceea ce mi-a adus locul 3.

Manifestația pe care mi-au făcut-o călăreții italieni și cuvintele de mulțumire

ce mi le-a adresat Bonivento pentru „repararea” lui Torno îmi vor rămâne neșterse în amintire, ca un colorat al succesului de la Viena.

Au fost momente frumoase, care, împreună cu cele de la Varșovia, Düsseldorf și Verden, au constituit răsplata trudei perseverente, a sacrificiilor făcute și a entuziasmului de care am fost dominat.

Reîntors în țară, am continuat aproape două luni tratamentul rănii care se vindeca extrem de greu, dar acum, fiind acasă, îl suportam mult mai ușor.

Toți cei care formaserăm echipa olimpică eram foarte mulțumiți de seria succeselor înregistrate și știam că de-acum înainte ni se vor deschide larg porțile consacării pe plan mondial.

Pentru a vă reda impresia făcută în țară de izbânzile călăreților români în anul olimpic 1936, citez mai jos o parte din aprecierile exprimate în presa vremii:

„Grandioasele succese obținute de Echipa Haptică Națională la concursurile hipice din anul 1936 înseamnă un mare triumf național, care trebuie să ne umple sufletele de bucurie și admirație. Tricolorul național a fost purtat cu demnitate și mândrie și ridicat la înălțimea sublimului. Călăreții echipei naționale, încălecând cai produși ai țării noastre, s-au întrecut în siguranță, îndrăzneală și măiestrie, smulgând spectatorilor străini din toate țările ropote de aplauze și deosebită admirație”.

ISTORICUL CALULUI HUȚUL

(RASĂ DE PATRIMONIUM)

ȘI AL HERGHELIEI LUCINA, JUDEȚUL SUCEAVA – partea a II-a

■ Prof.univ.dr. CURCĂ Dumitru, Doctorand Anca BOGDAN,
Facultatea de Medicină Veterinară, București, curca_fiziopat@yahoo.com,

Fig. 14. Armăsar
pepinier Goral XX
(foto original)

Fig. 15. Armăsar
pepinier Goral XXI
(foto original)

Structura genealogică a rasei

Creșterea efectivului pe o structură genealogică începe după anul 1877, cele mai vechi linii de armăsari pepinieri au fost: Știrbul, Miszka, Ceremosz, Taras. Cu

timpul, aceste linii inițiale, au fost înlocuite cu altele, devenite acum „liniile genealogice clasice ale Huțului Românesc”, astfel:

Linia Hroby (actuală 41,3%), mai veche decât linia Goral, este o linie autohtonă, întemeiată de armăsarul Hroby, cumpărat în 1898 din comuna Ciocănești, județul

Suceava. Producții acestei linii sunt mai înalți, având aptitudini bune pentru șar și samar (Fig. 10).

Linia Goral (actuală 15,2%), este o linie de origine poloneză, întemeiată de armăsarul Goral, cumpărat în 1905 din Galiția (Polonia). Este o linie mai stofată, producții acestei linii păstrând foarte bine tipicitatea caracterelor de rasă (Fig. 11 și Fig. 12).

Linia Oușor (actuală 13,1%), este o linie autohtonă, întemeiată de armăsarul Oușor, cumpărat în 1934, din zona Odorhei. Producții acestei linii sunt foarte bine apreciate, având aptitudini mixte pentru tracțiune și samar (Fig. 13 și Fig. 14).

Linia Pietrosu (actuală 17,3%), a fost creată în 1934, este de asemenea o linie autohtonă, având ca întemeietor armăsarul Pietrosu. El este mai puțin robust decât armăsarii din celelalte linii, are temperament mult mai nervos și mersul foarte larg, trăsături pe care l-a transmis descendenței. Producții acestei linii sunt de talie ceva mai redusă, dar sunt foarte puternici (Fig. 15).

Linia Prislop (actuală 13,1%), înființată în anul 1936, este o linie derivată din linia Goral (un produs al armăsarului de montă publică 174 Goral I – 7 și al iepei 84 Diana). Producții acestei linii sunt foarte apreciate pentru rezistența lor.

Pe linia maternă există în jur de 55 iepe de reproducție. Cele 5 linii clasice de armăsari sunt continuate astăzi prin: Goral XX; Hroby XXIII și XXIV; Oușor X; Prislop X; Pietrosu XI.

Principalele caracteristici morfologice actuale ale calului Huțul din herghelia Lucina

Rasa Huțul are un exterior tipic poneilor, prezintă o conformație corporală dreptunghiulară, constituție robustă specifică

poneilor, un aspect compact și puternic pentru un cal de talie mică. Lucrările de selecție au reînceput după anul 1923 și s-au aplicat în mod continuu până în prezent.

Înălțimea la grebăn la caii Huțuli este în medie de 139–151 cm, cu o masă corporală de 400–425 kg.

Capul este relativ mare, proporțional în raport cu corpul, profilul este drept sau ușor concav, ochii mari expresivi cu arcadele proeminente, urechi mici și foarte mobile. Gâtul scurt și bine îmbrăcat în musculatură, este purtat oblic, cu coama bogată ce anterior formează un moț abundent.

Grebănul este lung, larg și șters. Spinare și șale relativ lungi și puternice, musculoase pentru a purta greutate.

Crupa este pătrată, cu musculatura bine dezvoltată, cu axul mecanic oblic antero-posterior. Pieptul este larg, toracele des-cins și profund.

Membrele sunt scurte, uscățive cu articulații largi și ferme, fluierile și chiștele sunt potrivite (scurte), tendoanele detașate, copitele sunt mici și cu un corn foarte dur de culoare neagră.

Aplomburile sunt în general corecte, dar pot apărea defecte, cum ar fi „coatele de vacă”.

Obiectivele selecției sunt în principal: mărirea taliei, mărirea capacității energetice și păstrarea caracteristicilor de rusticitate. Datorită acestor lucrări de selecție, s-au îmbunătățit dimensiunile taliei (înălțimea la grebăn) și greutatea corporală.

Analiza evoluției principalelor dimensiuni corporale, așa cum au rezultat în urma lucrărilor de bonitare, arată tendința evoluției acestora spre masivizarea efectivului contemporan de cai Huțuli.

Culorile de bază ale robei întâlnite la rasa Huțul sunt: obișnuit culoarea murgă, apoi roibă, neagră, șargă, dereșă și în ultimul timp apariția culorii șoricii (Fig. 16) favorizată ușor prin lucrările de selecție. Particularități de culoare, cum ar fi „zebrurile”, sugerează apropieri ale Huțului de formele sălbatice de cai, precum dunga de catâr (Fig. 17 și Fig. 18) și crucea de măgar. Particularități ca „brezăturile” de diferite forme și „pintenogelile”, sunt mai rare la această rasă.

Fig. 16. Armăsar
pepinier Oușor IX
(foto original)

Fig. 17. Armăsar
pepinier Oușor X
(foto original)

Fig. 18. Armăsar
pepinier Pietrosu XI
(foto original)

Fig. 19. Culoarea șoricie

Fig. 20. Armăsar pepinier Oușor X, cu particularitatea de culoare dunga de catâr (foto original)

Fig. 21. Armăsar pepinier Oușor X, cu particularitatea de culoare zebruri (foto original)

Fig. 22. Aspectul fenotipic al Huțului în funcție de sezon: iarna cu îmbrăcămintă pielosă abundentă.

Caracteristici funcționale, adaptabilitate și temperament

Calul Huțul se caracterizează prin perfectă sa adaptare la zona de munte, rusticitate, rezistență mare la efort, siguranța mare în mers pe poteci înguste de munte, simț perfect al orientării. Toate acestea s-au realizat printr-o pregătire fizică de bază a tineretului, care reușește ca într-o perioadă scurtă de timp, să-și formeze o condiție fizică excelentă, fapt care-i permite să desfășoare un efort fizic remarcabil pe teren accidentat, aproape fără să obosească.

Longevitatea acestui cal este deosebită, putând fi folosit la muncă până la vârsta de 20-25 de ani. Se caracterizează prin anumite particularități ale structurii țesutului osos și unghiuri ale razelor osoase, tendoane și ligamente bine structurate, copite cu cornul negru și foarte rezistent, cu particularități funcționale a schimburilor respiratorii, cu o inimă uriașă (raportată la greutatea corporală). Dispune de o mare sensibilitate vizuală și simț de orientare pe timp de noapte, conducând omul cu siguranță pe potecile de munte. Se adaptează la condițiile vitrege de mediu, prin dezvoltarea învelișului pielos, acesta fiind abundent iarna (Fig. 19), în timp ce vara este mult mai scurt (Fig. 20).

Probele de rezistență ale cailor Huțuli au arătat că, în marșuri de 3 zile pe teren accidentat, a parcurs vara 102 km cu o greutate

trasă de 495 kg și cu viteza de 4,12 km/h, iar cu o greutate purtată pe samar de 135 kg pe aceeași distanță, cu viteza de 3,91 km/h. În timp de iarnă a parcurs 24 km, cu aceeași greutate trasă de 495 kg, cu viteza de 4,12 km/h, iar la samar cu aceeași greutate purtată de 135 kg a parcurs distanța menționată cu viteza de 3,94 km/h.

Se menționează într-o statistică militară că, observațiile făcute asupra comportării cailor de diferite rase, în timp de război, a rezultat că, cei mai rezistenți la condițiile dure și parcimonioase ale frontului de luptă au fost caii din rasa Huțulă.

Budionnii S. N. în anul 1952 citează probe de rezistență a cailor Huțuli din armata ungară, cu 180 kg de greutate purtată în samar, pe o distanță de 35 km, pe poteci de munte; iar ca performanță curentă, 100 de km pe zi, cu 150 kg greutate purtată. De asemenea, la tracțiune, menționează greutatea de 2.500 kg, trasă frecvent de o pereche de cai Huțuli, pe distanța de 25-28 km drum de munte.

Temperamentul este vioi și echilibrat, la care procesele nervoase fundamentale, de excitație și cele de inhibiție, sunt intense și foarte mobile între ele, sunt animale receptive și ascultătoare, care se pretează atât pentru tracțiune, cât și pentru călărie, fiind foarte muncitoare și atente. Calul Huțul este plin de calitate fizice, psihice și comportamentale. Poate fi antrenat foarte ușor, iar atunci când este tratat corect, este deosebit de blând și

Fig. 26. Ponei, armăsari pepinieri la Herghelia Lucina (foto original)

cuminte. Din punct de vedere comportamental, calul Huțul are un caracter de fond bun, fără defecte, fiind și cuminte, ascultător și muncitor, se poate lucra ușor.

Este un animal inteligent și ambițios, independent și curajos, poate dezvolta un comportament negativ dacă este abuzat fizic sau psihic. Tratat corect este deosebit de blând și cuminte, putând fi folosit la orice activități destinate inclusiv copiilor. Reacționează foarte bine la blândețe și poate fi antrenat chiar de către copii și tineri.

Cu o pregătire și o întreținere necorespunzătoare poate deveni greu de controlat și stăpânit, devenind încăpățânat și agresiv. Diversele deviații de comportament sunt rezultatul unei întrețineri, pregătiri și folosiri improprii.

Temperamentul lui vioi și echilibrat, nu-l împiedică să fie folosit atât la călărie cât și la tracțiune, îi permite să fie un ponei excelent pentru agrement: rapid și rezistent, ambițios, putând parcurge trasee dificile, lungi și obositoare într-un ritm alert.

Huțulul este o rasă de ponei foarte indicată pentru turismul ecvestru, fiind un cal energetic, dar în același timp ușor de controlat, sigur, calm, care nu necesită cunoștințe de nivel avansat pentru a fi călărit în siguranță.

Este ideal pentru tinerii călăreți care doresc să înceapă de mici sportul ecvestru, să participe la probele destinate special copiilor; replici ale disciplinelor de la seniori

(dresaj, sărituri, cross, atelaje), probele de cross cu elemente de îndemânare, jocurile pe echipe cu mingea cu mânere, precum și alte probe special create pentru a dezvolta aptitudinile necesare unui călăreț de performanță. Se poate utiliza de asemenea și pentru muncă (șa, samar, ham), în scopuri civile și militare.

Perspective de creștere

Obiectivul permanent al creșterii calului Huțul în herghelia Lucina în decursul celor peste 150 de ani ale activității de selecție și ameliorare, a fost „mărirea taliei”, de fapt masivizarea corporală a huțului fără alterarea tipului și a însușirilor rasei. Prima măsură care s-a luat în acest scop, încă din anul 1903, a fost suplimentarea hranei cu nutrețuri concentrate. Totodată, s-a acționat pe plan genetic prin selecție și prin monitorizarea împerecherilor, în sensul masivizării și a evitării consangvinității.

Cu tot conservatorismul deosebit de pregnant al rasei, această activitate asiduă și sistematică, a dus la obținerea de rezultate semnificative, care s-a transpus prin masivizarea calului Huțul, fără infuzie de sânge străin rasei.

În ce privesc indicii de reproducție realizați în herghelia Lucina pe un interval de 41 de ani, s-au caracterizat prin: fecunditatea a fost sub 75% într-un singur an (1948), și a depășit 90% în 10 ani. Natalitatea se situează sub 70% numai în 6 ani din cei

Fig.23. Aspectul fenotipic al Huțului în funcție de sezon: vara cu părul foarte scurt.

Fig. 24. Calul de Bucovina, armăsar pepinier Găman II, de la Herghelia Lucina (foto original)

Fig. 25. Calul de Bucovina, armăsar pepinier Molid II, de la Herghelia Lucina (foto original)

Fig. 27. Ponei pentru agrement, parcul Prater, Viena (foto original)

analizați, în primii ani după război, când efectivul cabalin a suferit mari curențe alimentare, îndeosebi iarna, în timp ce între anii 1970–1980 atinge 90% pe un număr de 5 ani.

Toate acestea dovedesc că, materialul cabalin din herghelia Lucina are o capacitate de reproducție foarte bună, fără a prezenta semnele unei depresiuni de consangvinizare, pe care le prezintă alte populații de cabaline ce se reproduc în efectiv închis

Principală utilizare a calului Huțul, rămâne în economia rurală din zona montană, fiind folosit atât la tracțiune (ham), cât și la purtatul poverilor în spinare (samar sau șa).

Creșterea se va face în continuare în rasă curată, structurat pe linii și familii genealogice, și se va urmări păstrarea caracteristicilor de rusticitate specifice.

Va fi folosit în perspectivă pe următoarele direcții principale:

- Armăsarii cu însușiri bune de rasă vor acționa în continuare în monta publică în zona montană și subcarpatică, pentru ameliorarea unor populații locale de cabaline Huțule;
- Formarea unor tipuri noi de cal pentru zona de munte, cum ar fi: Calul de Bucovina, având ca armăsari pepinier pe:

Găman II (Fig. 21) și Molid II (Fig. 22), iar pentru sportul ecvestru, Poneiul românesc (Fig. 23);

- Dezvoltarea turismului ecvestru în zona montană sau locurile de agrement în marile parcuri de distracții (Fig. 24)

Huțulul este astăzi o rasă

independentă, unică, iar din anul 1979 rasa face parte din Fondul Genetic al raselor de animale originale și primitive al FAO. În scopul preservării rasei, s-a înființat în anul 1994, Federația Internațională a Huțului (H.I.F.).

În prezent există un efectiv de numai 500 de iepe Huțule în lume, acest număr redus ridicând un semnal de alarmă asupra conservării rasei. Inițialele armăsarilor (liniilor), precum și ale hergheliilor sunt marcate cu dangaua pe fiecare exemplar în parte (Fig. 25)

„In memoriam” tatălui meu Curcă D. Constantin, un iubitor de animale, îndeosebi de cai, cu cele 2 iepe proprietate privată denumite: „Lisa” și „Tisa”, a efectuat în anii 1937-1942, distribuția tutunului în ținutul Sucevei, prin Societatea de Distribuire Comercială din București S.A. „DISCOM” C.A.M.

BIBLIOGRAFIE

1. Adametz L. – Lehrbuch der allgemeinen Tierzucht, Wien, 1925
2. Antonius A. – Stammesgeschichte der Haustiere, 1922
3. Budionnii S. N., Barmințev N. I. – Kniga o loșadi, Selhozgiz, Moskova, 1952
4. Constatntinescu G. K. – Tratat de zootehnie generală, București, 1938
5. Constantinescu G.K. – Originea raselor de cai. Bibl. Zoot., I, București, 1924
6. Cristea P. – Calul de munte, Teză, București, 1931
7. Edwards Elwyn Hartley – The new Encyclopedia of the Horse, Dorling Kindersley Ltd., London, 2000
8. Filip N. – Zootehnie specială - Caii (tom. II), Imprimeria statului, București, 1915
9. Gassebner H. – Die Pferdezucht, Wien, 1897
10. Georgescu G. H. – Creșterea cabalinelor, Edit. Ceres, București, 1970
11. Georgescu G. H. – Creșterea ecvinelor, A. M. D. – I. A. N. B., București, 1974
12. Kaendl Raimund Fr. – Die Huzulen, ihr

Leben, ihre Sitten und Volksüberlieferungen, Wien, 1894

13. Larionescu Ion – Herghelia Rădăuți, București, 1921

14. Moldoveanu Gh. – Creșterea cailor. Ed. Agrosilvică de Stat, București, 1953

15. Nicolescu I. – Creșterea cailor. Editura de Stat, București, 1950

16. Osowicki A. – Das Huzulen pferd, Stuttgart, 1904

17. Piersic Șt. – Încercări pentru obținerea unui cal de munte prin metoda încrucișării. Revista Veterinară Militară, nr. 2, 1931

18. Rădulescu I. Gh. – Calul Huțul din România, Editura Agrosilvică de Stat, București, 1957

19. Spînu P., Moldoveanu Gh. – Creșterea ecvinelor (curs unic), Lito M.A.S., București, 1958

20. Teodoreanu N. – Materialul zootehnic din Bucovina, București, 1924

21. Vlădescu D. – Creșterea calului Huțul în Bucovina, București, 1940

22. Wedling Chr. – Contribuțiuni la cunoașterea calului „huțul”, Teză, nr. 225, București, 1930

CĂLĂREȚI, CAVALERI, PROFESORI DE ECHITAȚIE

Tatiana SEGAL ■

Antoine de Pluvinet de la Baume (1555-1620) a fost un celebru profesor de echitație. Format în Italia unde a fost elevul lui Pignatelli, poate fi considerat fondatorul școlii franceze de echitație în secolul XVII. El a fost, în principal, profesorul de echitație al ducelui de Anjou și a deschis la Paris o Academie de echitație, frecventată de aristocrație. Richelieu a fost unul dintre elevii săi. De asemenea, a răspuns de herghelia lui Henric al IV-lea, a fost preceptor al prințului moștenitor, dar și al ducelui de Vendôme. Tratatul său de echitație, *Le Manège Royal* (*Manejul regal*), scris pentru Ludovic al XIII, a fost publicat în 1625 prin grija unuia dintre elevii săi, Menou Charnizay, strălucitor profesor de echitație el însuși. Ilustrată de Crispin de Pas, această lucrare poate fi considerată drept una dintre cele mai importante opere ecvestre, nu numai bibliografică ci și iconografică, din toate timpurile. Pluvinet a făcut mare caz de „lucrul la stâlp” pentru a modela și domina calul. Folosind acest instrument de dresaj, a obținut rezultate necunoscute până la el. Învârtindu-se în jurul unui singur stâlp, calul învăța să-și controleze soldurile și să răspundă comenzilor picioarelor călărețului. Apoi, cu ajutorul a doi stâlpi era pregătit pentru cabrări înalte și săriturile pe loc foarte apreciate în epocă (*cabrare ușoară, pesadă* – alură a calului ridicat pe picioarele din spate ca și cum s-ar pregăti să sară, *mers între trap și pas de paradă, balotadă* – figură prin care, în salt, calul își destinde ușor, dar nu complet, picioarele din spate, *săritură*). Tradiția acestei forme de pregătire a calilor a fost parțial păstrată de săritorii în aer liber de la Școala de la Saumur. Tot

lui Pluvinet i se datorează organizarea primului Carusel, în 1605, la Paris, aproape de Luvru, la Hôtel du Petit-Bourbon.

Inițiator al echitației academice care va fi perfecționată de profesorii de echitație de la manejul din Versailles (Ecuyers du Manège de Versailles), Pluvinet a fost unul dintre primii care a instituit principiul necesității absolute a mișcării în a n-

te pentru folosirea calului.

Menou de Charnizay (1578-1651) a fost profesor de călărie la Grande Ecurie a lui Henric al IV-lea și Ludovic al XIII-lea.

Discipol al lui Pluvinet, el s-a apucat să refacă textul original al tratatului de echitație al lui Pluvinet, *Instruction du Roi*, deformat de un

editor fără scrupule.

În 1625 a apărut *Instruction du Roi en l'exercice de monter à cheval*, lucrare ilustrată de Crispin de Pas. Respectând gândirea originală a maestrului, această operă, reeditată mai târziu cu titlul *Le Manège Royal* (*Manejul regal*), poate fi considerată drept una dintre cele mai frumoase lucrări ecvestre, bibliografice și iconografice din toate timpurile. Menou de Charnizay a scris și el o lucrare de echitație, *Pratique de cavalier* (1612). A fost maestrul lui Solleysel.

LOKAI & TERSK

■ Nina LUPU

Fosta URSS conține întinse suprafețe de pădure, stepă și munți înalți, îndepărtați, unde clima este aspră și viața nu s-a schimbat vreme de sute de ani. La începutul sec. XX, sovieticii au încurajat creșterea cailor locali, corespunzători mediului și economiei locale, ameliorându-i apoi prin încrucișări și selecționare, utilizând teste de performanță în scopul evaluării. Parametrii de creștere erau stabiliți prin detalierea măsurătorilor corporale. Efectivele de creștere sunt selecționate dintre acelea care corespund standardelor specificate.

Lokai

Lokai este un cal de munte, crescut în Tadjikistan, la limita vestică a Pamirului, la sud de lanțul Tien Shan. A fost dezvoltat în sec. XVI de localnici, o populație uzbekă, ce s-a deplasat spre est de la țărmul Lacului Aral. Inițial un amestec de sânge central-asiatic, Lokai avea să fie ameliorat de Iomud (persan) și Karabair, principala rasă uzbekă, un veritabil oriental, cu ascendență arabă și turkmenă. În ultimul timp au avut loc încrucișări cu armăsari Tersk, arabi și Thoroughbre. Rezultatul constă într-un cal cu construcție ușoară, vânos, țeapăn, cu picioare foarte puternice. Membrele au uneori malformații, mai ales în partea mijlocie a picioarelor dinapoi și la labele teșite din față. Chiar și așa, Lokai poate transporta un călăreț cale de 80 km pe zi, pe drumuri de munte, cu o viteză medie de 8-9,5 km/h. Este călărit, utilizat pentru transport și reprezintă un excelent coechipier pentru jocul național kokpar, lupta pentru carcasa de capră. Cirezile sunt ținute la pășunat în tot cursul anului, deplasându-se la munte primăvara. Iepele sunt mulse, conform tradiției nomade.

Tersk

Tersk a fost creat între 1921 și 1950, la crescătoriile Tersk și Stavropol din Caucazul de Nord, în cadrul preocupării

ministerului agriculturii sovietic pentru refacerea efectivelor de cabaline. Era menită să înlocuiască rasa Strele arab, aproape dispărută la începutul anilor 1920. Supraviețuiseră doar doi armăsari, ambii cenușiu-argintii, și câteva iepe. Acești cai au fost trimiși la Tersk, în 1925, și au constituit efectivul fondator pentru noul proiect. Nu a fost încercată conservarea rasei

UN SPORTIV ABSOLUT DIFICIL

Lokai-ul este folosit în multe scopuri. Asigură transportul peste creste abrupte ale muntelui, este folosit în cursele de alergări, călărit în jocul kokpar și adesea folosit ca animal de povară.

GÂTUL

Gâtul este scurt și ferm și completează capul neted și profilul precis al Lokai-ului.

CAPUL

Capul frumos se aseamănă unui Arab. Fața expresivă reflectă inteligența Tersk-ului și firea sa blândă.

LOKAI

Înălțimea Lokai-ului
1,52 m (15 hh)

originale Strele, supraviețuitorii fiind considerați descendenți ai prea multor încrucișări. Au fost aduși trei armăsari arabi puri, precum și un număr de iepe rezultate din încrucișări: Arab/Don,

Strele/Kabardin și câteva Gidran ungar încrucișate. Cultivarea rasei Tersk a cunoscut un succes incredibil, rasa fiind, probabil, chiar mai frumoasă decât predecesoarea sa și foarte apreciată. Caii

PIELEA

Aceasta este de obicei un gri neobișnuit, murg ori castaniu-metalică. Uneori părul poate fi ondulat, ca cel al Bashkir-ului.

CORPUL

Spatele este scurt, trunchiul compact iar coastele bine arcuite. Aproape toți caii din rasa Tersk au culoarea gri, adesea cu un luciu argintiu.

Înălțimea Tersk-ului
1,52 m (15 hh)

RECOLTAREA

Calul Tersk este bun în competițiile sportive la călărit, sărituri, dresaj și în cursele pe teren variat dar este de asemenea capabil să muncească și la strânsul recoltei.

Tersk au o înfățișare de arab și sunt caracterizați de o mișcare lejeră, elegantă. Sunt dispuși la dresaj eficient, având un pas curat, clar; sunt excelenți săritori, îndrăzneți călători și-i concurează cu succes pe arabi. Splendoarea, inteligența și gentilețea lor le aduce popularitate în marile circuri, ce joacă un rol important în cultura rusă.

ORIGINI

Lokai-ul este unul dintre caii asiatici de munte. Își are originea în Tajikistan, pe creasta vestică cea mai înaltă a munților Pamir. Rasa a fost crescută de oamenii din Lokai încă din secolul al XVI-lea. Cum se face de obicei cu rasele rusești și asiatice și Lokai-ului i-au fost testate performanțele fiind nevoit să treacă probele din cursele de întreceri din Tashkent și Dushanbe.

Tersk-ul s-a dezvoltat între 1921 și 1950 în grajdurile Tersk și Stavropol din nordul Caucazului. Este în continuare crescut în acel loc și e considerat unul dintre caii remarcabili produși de crescători sovietici.

COADA

Coada este purtată sus, ca un Arab. Coama și coada sunt de obicei subțiri și scurte iar părul foarte fin.

PICIOARELE

Sunt drepte și, conform standardului rasei, au 19,4 cm (7 1/2 in) de la osul de sun genunchi Copita este frumos rotunjită.

PICIOARELE DIN SPATE

Aceste nu sunt exemplare dar sunt puternice și rezistente.

TERSK

CALUL COLORADO RANGER ȘI PONEIUL DIN STATELE AMERICII

■ Ioan VALERIU

Deși caii americani sunt vestiți pentru varietatea desenelor după piele există doar trei rase de cai pătați: Appaloosa, calul Colorado Ranger și poneiul din Statele Americii.

RANGER DE DEȘERT
Ramificare a Rangerului, la Grajdurile Regale Iordaniene, la crescătoria de Arabi puri din Amman, apărută în urma încrucișării cu un Ranger colorat.

Appaloosa a influențat probabil calul de Colorado și cu siguranță că a avut un rol și la crearea poneiului. Oricum, culoarea nu este condiția necesară de a intra în Cartea Armăsarilor Colorado Ranger de Prăsilă; este necesar un pedigree care să dovedească originea și legăturile de sânge.

CALUL COLORADO RANGER

Istoria calului Colorado Ranger, adică a calului din Colorado care a crescut în condiții potrivnice, începe nu în Statele Unite ci la Constantinople, când generalul Ulysses S. Grant a fost într-o vizită la sultanul Abdul Hamid al Turciei, în 1878. Ca semn de prețuire sultanul i-a oferit lui Grant doi cai: un Arab Sihlavy-Gidran gri născut în deșert, în 1873, pe nume Leopard și un Barb pur, bleu-gri din 1874, numit Linden(tei) Tree. La început aceștia au fost folosiți de Randolph Huntington, în Virginia, la reproducere pentru obținerea unui cal ușor, de atelaj, pe care-l propusese ca Americo-Arab. Apoi, la bătrânețe, cei doi cai au rămas un sezon la ferma Colby, din Nebraska, unde s-au montat cu iepele locului, unele pătate ori colorate. Acești cai, cu dimensiunile lor perfecte dar și cu coloritul atractiv, au atras repede atenția crescătorilor din vest. A.C. Whipple, din districtul Kit Carson, Colorado, a obținut de

Înălțime Colorado Ranger
1,57 m (15,2 hh)

PICIOARELE

Fără cusur, puternice și libere nu au nicio înclinație spre boală sau deteriorări la care i-ar putea supune suprafața terestră tare. Acestea sunt vitale pentru un cal din rasa Ranger.

la ferma Colby un grup de iepe nemai-pomenite, descinse din Leopard sau din Linden Tree, și a ales un armăsar alb, cu urechile negre, numit Tony, să fie armăsarul grupului. Tony avea dublă rasă din Leopard, acesta fiindu-i bunic și de mama și de tata, iar

COLORADO RANGER

Whipple dezvoltase un program extensiv de ridicare a unei rase folosindu-l pe Tony și pe fii acestuia. Cu toate acestea rasa Colorado Ranger a fost în esență creația unui singur om, Mike Ruby de la marea fermă Lazy J Bar. El l-a adus pe Patches, un fiu de-al lui Tony, apoi un Barb, Max (din linia originală Waldron Leopard) și i-a folosit pentru ridicarea noii rase, care dezvoltată, a dus la apariția unor exemplare cu un colorit neobișnuit. Caii s-au numit Colorado Ranger în 1934 la inițiativa Universității de Stat din Colorado iar Mike Ruby a fost președinte al Asociației de Cai Colorado Ranger până la moartea sa, în 1942. Rangerii au fost crescuți pentru muncă, tari ca fierul și foarte rezistenți. Au o eleganță aparte, rezultat al încrucișării dintre Barb

și Arab, iar unele culori pot fi moștenite de la Barb, din caii spanioli aduși în America în secolul al 16-lea. Cu toate acestea Rangerul este un cal compact, cu membre și încheieturi puternice. Înălțimea este de obicei de 1,57 m (15,2 hh) și majoritatea au caracteristică particulară pe piele. Un Ranger ar putea fi confundat cu un Appaloosa, într-adevăr, dar niciodată un Appaloosa nu ar putea trece drept Ranger.

PONEII DIN STATELE AMERICII

Poneii americani sunt oficial recunoscuți de crescătorii americani și au propria lor carte de rasă și certificat de clasare. Ca și Rangerii, ei sunt

rezultatul efortului unui singur om: Leslie Boomhower, din orașul Mason, Iowa. Scopul său a fost să producă un ponei cu o conformație corectă, pentru călărit, colorat atractiv, care să fie potrivit pentru copii. Mai mult chiar, Boomhower a dorit ca produsul său să fie indubitabil american, opus obișnuitului ponei britanic, de import. El a fondat Clubul Poneilor Americani în anul 1956. Armăsarul din care a pornit rasa, Balck Hand, s-a născut în 1954, dintr-un armăsar Shetland și o iapă Appaloosa. Mai târziu s-au făcut încrucișări și cu Arabii ori caii Quarter și standardul rasei s-a încadrat la ponei fiind miniaturi ale raselor de cai Quarter cu Arab și cu Appaloosa colorați, câteva trăsături avându-le de aici. (Acum se mai găsesc puține caracteristici ale Shetland-ilor de început). În cei 15 ani de urmărire și creștere a rasei s-au născut 12.500 de exemplare dar numărul acestora continuă să crească de atunci. Poneii de azi variază între 1,37m (11,2- 13,2 hh) înălțime și toți sunt verificați să respecte caracteristicile rasei. Accentul este dat de substanță, calitate și stil, echilibrul fiind caracteristica notabilă dată de efortul crupei animalului sub corpul uman.

CAPUL

Capul este frumos și expresiv, cu ochi mici și ageri. Pielea marmorată de pe bot este o trăsătură moștenită de la Appaloosa.

Înălțimea
Poneilor
din America
1,17- 1,37 m
(11,2- 13,2 hh)

PICIOARE

Picioarele scurte și foarte bine făcute, ca și restul corpului, sunt adevăratele proporții ale poneilor.

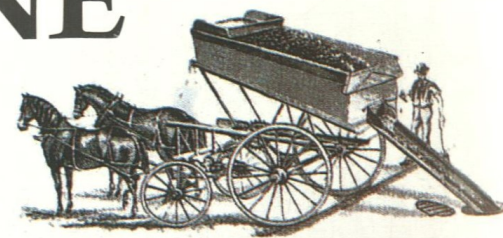
PONEIUL DIN AMERICA

ORIGINI

Calul Colorado Ranger și-a luat numele de la statul în care s-a dezvoltat deși el și-a început evoluția în Virginia și Nebraska. Colorado rămâne sediul rasei însă Rangerii sunt crescuți și în alte părți ale Statelor Unite și, la un moment dat, o mică herghelie a fost crescută în Grajdurile Regale Iordaniene, de la Amman. La fel se întâmplă și cu poneii americani, crescuți în multe state deși au apărut ca rasă în Iowa, datorită lui Leslie Boomhower, din orașul Mason. Calitatea poneilor este foarte ridicată fapt pentru care au câștigat o mare popularitate în Statele Unite.

CAII DE TRACȚIUNE DIN ORAȘ

■ Ioan CRISTESCU

În Marea Britanie creșterea rapidă a populației urbane urmată de Revoluția Industrială din secolul al 19-lea a presupus o creștere din ce în ce mai mare a cabalinelor păstrate în serviciul de zi cu zi al orașului. Același lucru s-a întâmplat și în alte orașe din Centrul Europei deși urbanizarea nu a fost la fel de rapidă.

Până la începutul secolului 20 orașele americane depindeau de un număr imens de cai. Și în America și în Anglia caii care cărau laptele și produsele brutarilor au rezistat până la sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial în timp ce berarii continuau să-și facă livrările butoaielor de bere cu ajutorul cailor și după aceea.

Până în 1890 populația cabalină din orașe ca Londra sau New York era atât de mare încât puneau oamenilor serioase probleme de sănătate și poluare însă acestea s-au rezolvat prin introducerea automobilelor.

ÎNTREBUIȚĂRI DIVERSE

Poșta și alimentele se livrau cu ajutorul cailor iar aceste animale de tracțiune, fie ale proprietarilor particulari, fie închiriate, constituiau o parte mare

FOC!

Nu exista scenă din Londra secolului al 19-lea din care calul să nu facă parte. Brigada Londoneza de Pompieri folosea multe sute de cai, mulți pe atelaje ușoare, de stropit.

CAII FUNERARI

În secolul al 19-lea dricurile funerare erau trase de cai negri, adesea Friesieni, care erau corespunzător gătiți cu pene și pături de doliu.

din populația cabalină a locului. Numai Londra ardea anual 5 milioane de tone de cărbune, toate livrate de vehiculele trase de cai. Londra folosea de asemenea caii, ciudat numiți *epitropici*, ce trageau furgoanele municipale conduse de epitropi ai bisericii care adunau gunoaiile orașului, lucru ce se întâmpla și în alte zone urbane mari. Caii erau utilizați și de echipele de pompieri; *conducătorii negri*, cu capetele împodobite, conduceau morții pe ultimul lor drum, spre locul de odihnă; existau sute de căruțe trase de cai ori de măgari; un număr imens dintre aceștia erau folosiți în serviciul de transport al pasagerilor. În anul 1890, de exemplu, Londra avea 11.300 de birje care necesitau, spre a opera optim, un număr dublu de cai.

Se estima că în anul 1900 orașele din America aveau între 3 și 5 milioane de cai. Orașul New York avea în 1880 între 150.000 - 175.000 de cai iar orașe ca Milwaukee, cu o populație de 350.000 de locuitori, 12.500 de cai. Căruțele care transportau cantități enorme de hrană zilnic se adăugau aglomerației din străzile orașului. Toate aceste animale lăseau excremente a căror prezență și înlăturare era o problemă majoră care puneau sănătatea persoanelor de la oraș în primejdie.

Cei 12.500 de cai din Milwaukee lăseau 133 de tone de bălegar zilnic. În Rochester, New York, cei 15.000 de cai produceau într-un an o *grămadă atât de mare de bălegar, înaltă de aproape 153 de metri, care acoperea suprafața*

O VIAȚĂ GREA

De prea multe ori caii supraîncărcăți erau bătuți în stradă fără ca acest lucru să atragă atenția ori să sensibilizeze pe cineva. Această ilustrație a apărut în săptămânalul American Harper's, în 1866.

CAII DE TRAMVAI, CU VIAȚĂ SCURTĂ

Acesta este un cal de tramvai din Berlinul secolului al 19-lea. Munca era atât de dură încât nu atingeau niciodată vârsta de patru ani, estimată pentru caii folosiți la căratul încărcăturilor grele.

AMBUTEIAJ

În anul 1850, Circul Ludgate, în Londra, putea produce, în lipsa luminilor din trafic ori a marcajelor pietonale care să facă circulația mai ușoară, ambuteiaje comparabile cu cele din zilele noastre. Până în 1890 centrul Londrei a ajuns și mai congestionat.

unui acru de pământ, hrană pentru 16 bilioane de muște. (J.A. Tarr, *America Heritage*, XXII, 1971). În zilele călduroase de vară aerul era plin de pudră de bălegar care se depunea pe ochii și buzele trecătorilor. Când era vreme ploioasă bălegarul și urina transformau străzile în hazna. Mulți cai munceau în oraș, în deosebi cei care aparțineau micilor negustori ori proprietarilor de căruțe; erau folosiți la maxim, prost îngrijiți, tratați bestial și adesea exploatați până ce mureau. Actul emis în 1822 de Parlamentul Britanic, care previne relele tratamente aplicate animalelor este obținut în urma efortului lui Richard Omenosul Martin, fondatorul Societății de Prevenire a Cruzimii împotriva Animalelor (mai târziu Societate Regală). Cei mai mulți dintre caii orașului, dacă nu mureau în hamuri ori în stradă, sfârșeau în curțile negustorilor de carne, fiind un profit chiar după moarte. Concurau, în obținerea carcaselor care erau procesate metodic, companiile de vânzare a cailor. După ce seul pentru lumânări era extras și pielea reținută pentru confecționarea hainelor din piele, oasele se foloseau la fertilizarea solului. Din anumite oase se confecționa nasturi; pielea și copitele se transformau în clei; coama și coada erau folosite pentru umplerea pernelor de mobilier ori pentru corzile viorilor sau firele undițelor; piele se utiliza în

industria pielăriei, pentru confecționarea diverselor sortimente de îmbrăcăminte. În Anglia și America carnea acestor animale se dădea la câini și la pisici. Până și potcoavele se refoloseau.

OMNIBUZE ȘI TRAMVAIE

Timp de 70 de ani, până la apariția tramvaielor electrice (în 1880) urmate de troleibuze și de vehiculele ce foloseau petrolul pentru deplasare, transportul public a fost asigurat de cai; omnibuzele erau trase de cai și, mai târziu, tramvaiele care se deplasau pe șine. Caii folosiți pentru deplasarea omnibuzelor, întotdeauna iepe, aveau o speranță de viață cam de patru ani, la fel și cei utilizați în transportul încărcăturilor de mare tonaj. Caii de la tramvaie trăiau un an, asta din pricina mării greutate pe care erau nevoiți s-o tragă dar și din cauză mizeriei ce se aduna în șine și care îngreuna pornirea și făcea ca sarcina să fie și mai grea. Primul serviciu de diligență/omnibuz a existat la Paris, înainte de anul 1662, și era deținut de Blaise Pascal. A avut oricum o viață scurtă și nu s-a mai repetat până în 1828, când, tot la Paris, Stanislau Baundry, a înființat un serviciu regulat de transport al persoanelor. În 1829 serviciul acesta franțuzesc este copiat de George Shillibear și aplicat pe traseul dintre Paddington Green și Bancă, în Londra. Shillibear a ajuns repede falit însă serviciul său de omnibuze a înflorit și ani la rând omnibuzele au fost numite *Shillibear*. În 1839, la 10 ani după ce Shillibear a introdus primul omnibuz, în Londra funcționau 62 dintre acestea. Până în 1850 numărul lor s-a ridicat la 1.300 și 40 de ani mai târziu erau 2.210. Serviciul folosea pe-atunci 11.000 de persoane și un număr dublu de cai. Francezii, care inspiraseră serviciul lui Shillibear, dețineau o companie de omnibuze în Londra, *Compagnie Générale des Omnibus de Londres*, care nu s-a anglicanizat până în 1862, când a devenit, de departe, cea mai mare companie de omnibuze duse de cai din întreaga Europă.

CAVALERUL ARMAT

■ Ioan CRISTESCU

Deja din secolul al 16lea, utilizarea prafului de pușcă și a armelor de foc îi transformaseră pe cavalerul medieval în armură și pe calul său masiv, protejat similar, într-un anacronism, pe câmpurile de luptă din Europa.

ATACUL CU LANCEA

În acest detaliu dintr-o tapiserie din Bayeux cavalerii normanzi sunt arătați atacând zidul de scuturi format de iobagii regelui Harold în lupta de la Hastings, din 1066. În mod straniu, ei țin sulițele îndreptate cu vârful în jos, după modelul grecilor și romanilor antici

Totuși, în ciuda dispariției cavalerului din război, multe din tehnicile sale de călărie au persistat, asigurând parțial inspirația pentru dezvoltarea „școlii” de echitație. O mare parte din echipamentul cavalerului, precum șaua sau zăbala, a fost transmisă călărețului renascentist, împreună cu felul în care acesta stătea pe cal. De asemenea, au fost adoptate și rafinate metode de dresaj și unele mișcări folosite de caii de război pe câmpul de luptă de către gentlemenii perioadei.

PRICEPERE ÎN BĂTĂLIE

Cavalerul medieval își exersa îndemnarea în folosirea armelor de la o vârstă fragedă și nu există îndoială că era un călăreț competent și realizat. A călări în lupta cerea agilitate, din moment ce, pentru a putea purta o armă în mână dreaptă, cavalerul trebuia să țină hamurile cu cea stângă, în timp ce pe braț trebuia să care scutul. Aceasta însemna că el trebuia să-și folosească eficient picioarele, atât pentru a îndemna calul înainte, cât și pentru a întări comenzile date cu hamurile. În fața unei șarje de cavalerie sau având soldați ce încercau să-l doboare de pe cal, cavalerul se baza pe calul său să fie ascultător și să răspundă comenzilor, iar expertiza ecvestră era strict necesară.

Există foarte puțină informație scrisă despre echitația medievală, acest fapt lăsându-ne să presupunem că ocupațiile

principale ale cavalerilor erau cele cu lancea, sabia, buzduganul și nu cu sticloul. Cu siguranță, caii războiului sau *destries* (din latinescul „dextrarius”, care înseamnă „partea dreaptă”, partea pe care scutierul conducea calul stăpânului) erau învățați să fie ținuți în frâu. Este de asemenea foarte posibil ca ei să fi fost dresați să lovească înapoi, în cazul în care erau amenințați din spate. Abilitatea de a executa o „piruetă”, întoarcerea pe

RĂSPALTA VICTORIEI

În această ilustrație dintr-un manuscris german din secolul al XIV-lea, prințul Henry de Breslau, câștigătorul turneului de turnir, primește o ghirlandă.

ȘA

PINTEN

ȘAUA DE RĂZBOI

Acest model de șa a fost utilizat încă din vremea sarmațienilor și până în secolul al XVIII-lea. Pintenul piciorului din față impune utilizarea unor ghiare lungi.

POTCOAVĂ

TIC-TACK-URI

PRIMELE POTCOAVE

Acest model de potcoavă a fost utilizat între anii 1066- 1550. Tic-tack-urile erau aruncate în fața inamicului cu scopul de a le schilodi caii.

pulpe, ar fi fost de asemenea folosite în luptă, facilitând utilizarea sabiei.

TEHNICILE ÎNALTEI ȘCOLI ȘI CALUL MEDIEVAL DE RĂZBOI

Există o teorie ce spune că loviturile cu copita sau salturile Înaltei Școli, cunoscute sub numele de „airs”, care sunt încă demonstrate la Școala Spaniolă din Viena și la Cadre Noir, în Fontainbleau, sunt direct înrudite cu mișcările exersate de cavalerul medieval în antrenamentele sale cu calul de război. Este discutabil, însă, în ce măsură cavalerul a folosit aceste “airs” (tehnici ale Înaltei Școli). Este puțin probabil ca aceste tehnici să fi fost predate cu vreun fel de precizie.

Demonstrațiile Școlii din Viena reprezintă desăvârșirea unei idei medievale ce nu avea o bază în realitate. Este mai probabil ca tehnicile („airs”) Înaltei Școli au fost preluate, chiar și numai parțial, de la pașii de „paradă” din Grecia Antică, descrise de Xenofon, și de la mișcările mai ezoterice practicate în circurile bizantine. Pare puțin probabil ca, spre sfârșitul perioadei medievale, caii supraponderali de la Agincourt să fi fost în stare de mai mult de un trap stângaci.

ȘAUA MEDIEVALĂ

Șeile confecționate din căptușeli umplute cu diferite materiale au fost folosite timpuriu de către popoarele ce creșteau caii de stepă, deși căureaua de la scara șeii

probabil nu a fost folosită în Asia decât începând cu secolul al patrulea AD și în Europa 400 de ani mai târziu. Primele șei construite din lemn au fost introduse la începutul erei creștine de către sarmațieni, un trib nomadic de origine iraniană. Folosind această șa, sarmațienii, singuri printre popoarele de stepă, au reușit să aibă cavalerie grea, înarmată cu lănci, pe care să o folosească în tactica șocului.

În ciuda lipsei scării, șaua adâncă oferea un grad de siguranță, de vreme ce călărețul putea să se sprijine de partea din spate a șeii, care era foarte înaltă, în momentul impactului cu inamicul.

În mare, forma de tip „barcă” a acestei șei timpurii a rămas influența principală în modelul de șa adoptat în Evul Mediu și după aceea. Având adăugată scara, șaua călăreților Renașterii era similară în multe aspecte. În primii ani ai călăritului clasic, călăreții adoptau poziția cavalerului medieval, cu corpul sprijinit de partea din spate a șeii. De asemenea, foloseau piteni medievali lungi și ascuțiți, precum și zăbala.

Într-o formă oarecum adaptată, aerodinamică, șaua medievală s-a transformat în *selle royale* a secolului 17, care este folosită și astăzi de către Școala Spaniolă, Cadre Noir și de către școlile din peninsula Iberică.

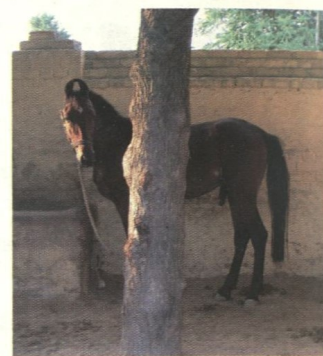

RAPIDITATE ȘI FORȚĂ

Pictura lui Paolo Uccello (1397-1475), Bătălia de la San Romano, arată cât de eficiente pot fi lancele greoaie dacă sunt folosite cu avânt. Protecția este dată de apărătoarele de picioare. Caii aruncați la pământ reconstituie o formă ușor de recunoscut a unei *croupade* clasice.

CAI DE DEȘERT DIN RAJASTHAN

■ Kiki SKAGEN HARRIS

Sara era un cal nomad, costeliv și, trebuie să admit, cam urât. Am întâlnit-o prima dată în India, în deșertul Rajasthan din apropierea orașului Jodhpur unde plecasem, pentru cinci zile, într-un safari pe cai printr-o regiune înconjurată de cactuși, prin sate fortificate cu noroi, peste nesfârșitele dune de nisip. Până la sfârșitul excursiei față lungă și deformată a Sarei devenise frumoasă în ochii mei – pentru astfel de împrejurimi ea a fost calul ideal.

Sara fusese cumpărată de la negustorii noștri indieni, contrabandiști cu opium, care locuiau la granița cu Pakistanul și puteau merge ore întregi fără să obosească. Avea un pas susținut și ne ținea întotdeauna în fruntea grupului. Și ei îi plăcea să fie în fața celorlalți călăreți.

N-o fi fost ea frumoasă ca un cal

Marwari dar capacitatea uimitoare de a duce în spate greutăți mari fără să obosească nu era cu nimic mai prejos.

Crescuți la început pentru folosul războinicilor din statul indian Rajasthan iar acum folosiți de turiști în safari, caii Marwari sunt partenerii ideali într-o zonă deșertică ca aceasta și, ca Sara, prețuiți pentru rezistența și docilitatea

lor. Pe Sara nu am avut de învățat decât să stau în șa, să-mi țin picioarele ridicate spre înainte și să trag frâul pentru a-i semnaliza schimbarea dint-un trap rapid într-un mers atât de lin încât să trec tradiționalul test al ținerii unui pahar de apă din care să nu pierzi nicio picătură. Indiferent dacă mergea la pas, la trap sau la galop Sara putea – și cu anteriorii

ei stăpâni a dovedit – rezista zile întregi, în condiții foarte grele, mâncând când i se dădea câte ceva ori fiind adăpată doar când se găsea apă.

Tradiționalii cai Marwari, ca și Sara, sunt cai de talie mică, de obicei între 14,2 și 15,2 de palme, deșirați, cu spate lung și urechi mari, răsucite spre interiorul lobilor. La caii mai frumoși lobii urechilor se ating chiar atunci când acestea sunt ridicate. Marwarii pot avea orice culoare însă predomină murgii închisi iar cei negri sunt favoriți. Sara, sunt bucuuroasă să vă spun, era neagră.

Apăruți în urma încrucișării dintre rasele de cai de povară indieni și caii arabi sau persani aduși în sudul Peninsulei Asiatice de mogulii cotropitori începând cu anul 1526, Marwarii sunt azi considerați rasă indigenă a Indiei alături de caii Sindhi și Kathiawadi, standardele fiind date de Societatea Indiană a Raselor Autohtone.

Proprietarul Sarei, Devindra Singh, crește cai din rasa Marwari pentru safari în deșert pe care-l propune hotelului Nivas Palace. Într-o seară, în fața focului din tabăra de corturi, ne-a împărtășit câte ceva despre caii săi atât de prețuiți.

ISTORICUL RASEI MARWARI

Se spune că Marvarii sunt o încrucișare între caii autohtoni indieni și cei arabii, începe Devindra, și ca rasa vine cam din secolul al XVI-lea când caii arabi – noi le spunem arabi însă ei ar fi putut veni din Persia – ar fi ajuns pentru prima dată în India. Au fost aduși de moguli, când au invadat țara, în 1526 după care valuri de astfel de cai le-au urmat de-a lungul decadelor.

Noi, rajputii (luptători/conducători), am crescut la început caii pentru război și apoi pentru expoziții.

În vechime caii Marwari erau folosiți în lupte și din aceștia a ieșit o rasă aparte numită Malani care este în deosebi cunoscută ca rasă de cai pentru război. Vine dintr-un loc numit Gudha Malani, din districtul Barmer din vestul Rajasthan-ului.

Se spune că Împăratul Aurangzeb aflate că acești cai sunt persani sau arabi, crescuți în locuri speciale în care se aflau dune de nisip. Dacă au fost crescuți în asemenea locuri pot deveni excelenți cai de război. Aurangzeb cheamă atunci un nomad din deșert, pe nume Lukhi, care deținea 5.000 de boi pe care-i folosea la schimb comercial cu negustorii din Asia Centrală și-i oferă câte o monedă de aur pentru fiecare încărcătură cu nisip pe care boii lui i-ar fi adus-o din aceea zonă faimoasă. Până ca Lukhi să se întoarcă în India împăratul a murit.

Neștiind ce să facă cu cei 5.000

de saci cu nisip nomadul s-a dus la conducătorul din Malani, locul său de baștină, să ceară ajutor. Acesta i-a spus: nu-mi pot permite să-ți plătesc câte o monedă de aur pentru fiecare sac al tău dar îți voi da, la schimb, câte un sac de boabe de mei pentru fiecare încărcătură dacă împrăștii nisipul în satul nostru, peste aceste dune. Lukhi a fost de acord și a împrăștiat nisipul. Apoi sătenii au început să-și crească ielele pe acele dune de nisip și așa s-a născut rasa Malani. Rasa este încă acolo și ielele continuă să se înmulțească. Armăsarul nostru, Badshah Pasand, calul pe care-l

călăresc astăzi, este Malani pur.

Noi, rajputii, judecăm calitățile unui cal în multe feluri dar cel mai important este legat de vârtejuri (cercurile de păr) pe care le găsim pe corpul calului. Pentru hinduși sunt 36 de semne bune și rele marcate pe cai și 36 pentru musulmani. Acestea se numesc Bhanwari. Când cumpără un cal oamenii caută patru sau cinci vârtejuri mai importante. În primul rând trebuie să existe cel din frunte, de dintre ochi. Cu cât mai sus deasupra ochilor cu atât mai promițător. Dacă s-a născut la tine acasă un cal cu acest marcaj poziționat

mai jos e în regulă dar nu cumperi niciodată un astfel de exemplar.

Al doilea vârtej important este în dreptul inimii, al treilea pe gât, sub maxilar, al patrulea unde începe chiga – trebuie să fie în fața chingii ori sub ea, niciodată sub ea. Dacă este sub ea e rău, călărețul ar putea să aibă un accident. Al cincilea este între urechi, unde începe coama, dar nu-l au toți caii. Mai bine să ai un cal fără nici unul dintre aceste semne dar să ai unul care are doar un vârtej pe o parte sau alta a coamei, dacă nu cumva în ambele părți. Aceste însemne pe fiecare parte, chiar sub urechi și gât, sunt în deosebi importante pentru armăsari, pentru că-i face mai puternici.

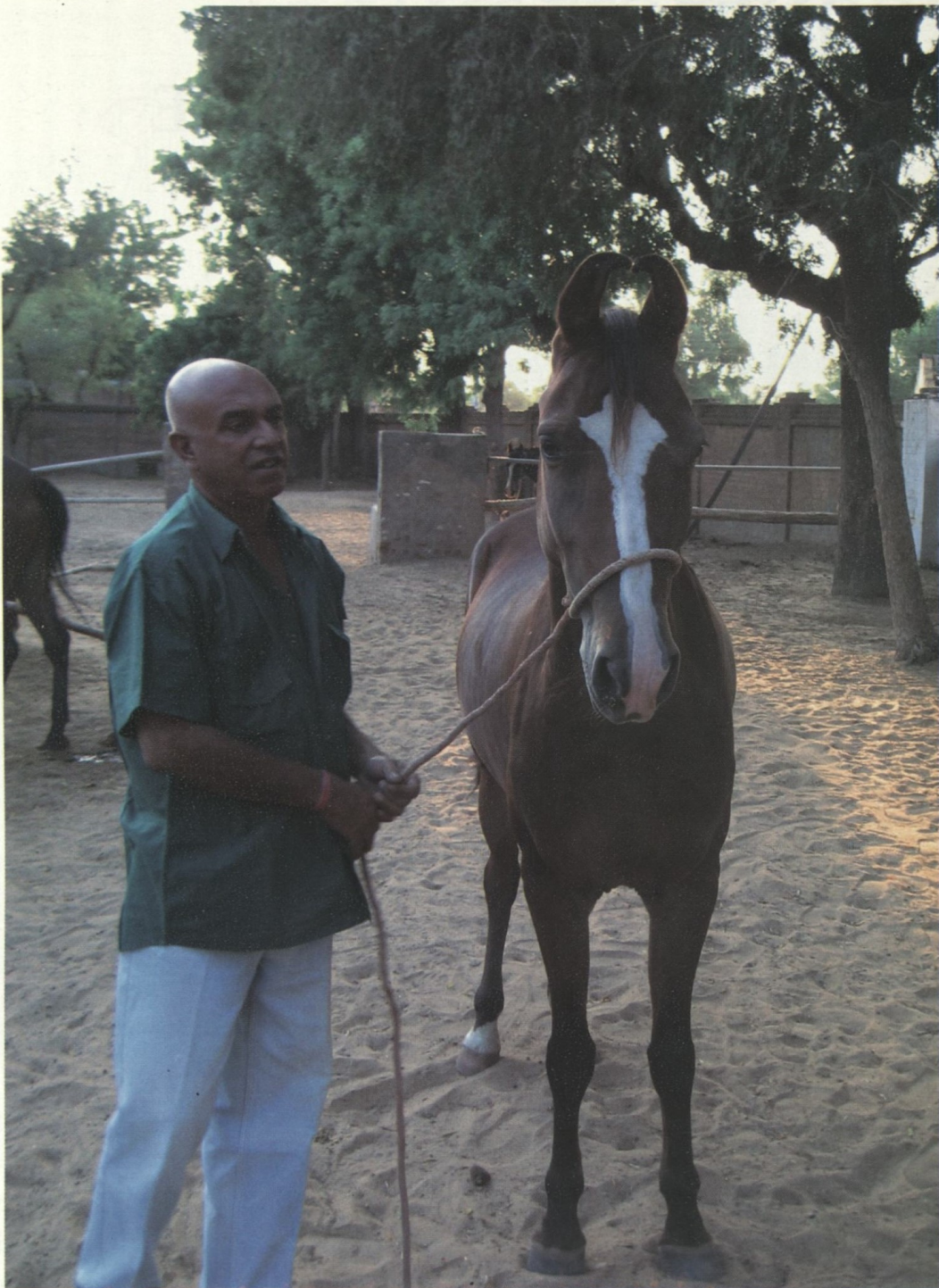
Pintenii trebuie să fie scurți și foarte puternici. Măsura maximă a acestora echivalează cu lățimea a patru degete alăturate. Mai scurte ar fi și mai bine că n-ar exista probleme la tendoane. Acesta-i și motivul pentru care Marwarii sunt buni când traversezi țara pe șa și nu dau niciodată greș.

Acești cai sunt ușor de întreținut și

pot supraviețui cu foarte puțină hrană. Dieta de bază constă în boabe de fasole dar cum cerealele sunt din ce în ce mai scumpe oamenii au schimbat-o cu orzul și cu năutul. Cu hrana pe care-o dai unui cal din vest poți crește trei cai indieni.

Semnele albe sunt de asemeni importante. Nu cumpăra un cal fără nicio pată albă. Safi (curați) se numesc cei fără această distincție și sunt considerați ghinioniști. Musulmanii ar cumpăra un cal Safi dar hindușii nu. Pentru noi, hindușii, calul trebuie să aibă cel puțin un semn în frunte, un pic mai mare decât urma lăsată de apăsarea unui deget. Preferăm să cumpărăm un cal care să aibă pata întreagă nu tăiată în două. Un cal care are toate patru picioarele albe și stea albă în frunte se cheamă panchkalyan și sunt foarte benefici. Și să ai un cal cu un picior drept alb și un picior stâng alb este de bun augur pe când unul cu un picior stâng alb și un picior drept, de la spate, alb nu-i binevenit. Ar fi un singur defect pe care acești cai l-ar avea, o trăsătură care în trecut era bună dar nu si zilele noastre.

Marwarii sunt cam temperamentali. Un astfel de cal primește ordine până la o limită dincolo de care ar putea riposta. Când au fost folosiți în război acest temperament puternic a fost apreciat. Ei nu se sperie ușor și odată intrați în ceva acolo rămân. Britanicii nu l-au plăcut găsindu-l nepotrivit pentru doamne, la fel și stăpânii coloniali care nu au încurajat creșterea lor. Acum noi folosim caii pentru turiști și rar se întâmplă ca aceștia să nu se înțeleagă împreună. De obicei, în astfel de cazuri, schimbăm pur și simplu calul dar asta nu merge întotdeauna.

Devindra își lasă jos cana de cafea și se uită peste tabără. În fața noastră focul stătea să se stingă iar Bhopas-i, un soț cu soția care erau barzi din naștere și care cântaseră pentru noi după cină, plecaseră de mult la culcare. Stelele luceau pe cerul deșertului și sunetele slabe ale cailor pluteau încetisor prin aerul nopții.

E timpul să mergem la culcare, spuse Devindra. Cred că te-am întristat.

Departe de adevăr, căci ne-am retras pentru a călări a doua zi cu o și mai mare apreciere pentru caii noștri.

CONFECTIONAREA DIFERITELOR FORME DE POTCOAVE

■ Vladimir CĂPĂȚÂNĂ – Întreținerea copitelor și ongloanelor la animale de fermă (Editura Ceres, 1988)

Diferența între copita unui picior și a altuia, între copitele anterioare și cele posterioare, cât și existența unei serii întregi de defecte și boli ale unghiei pretind podotehnistului să știe să confecționeze nu numai potcoave normale, ci și unele cu întrebuințări speciale.

Potcoave cu întrebuințări speciale

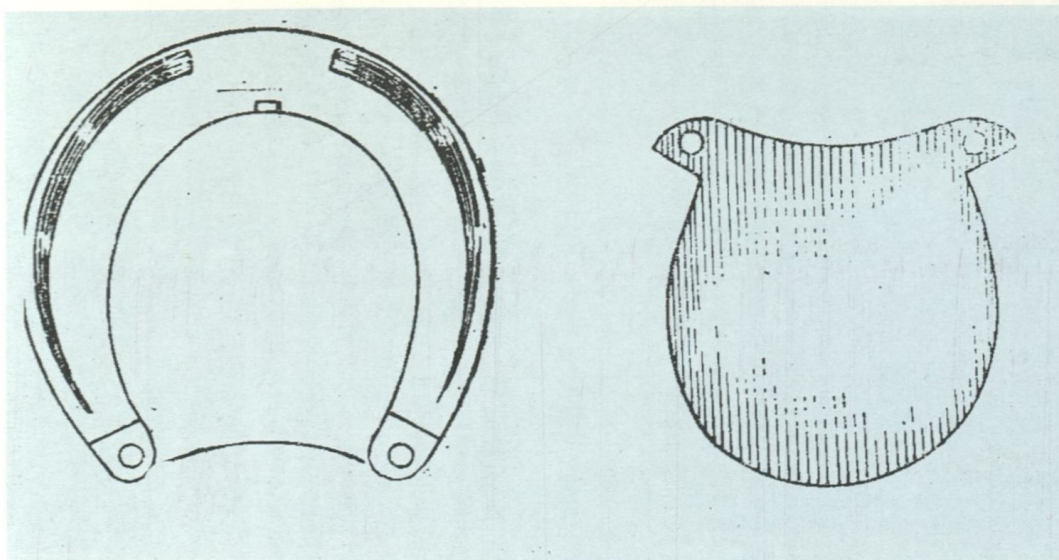
Potcoava cu punte este o potcoavă cu capetele brațelor unite printr-o punte (fig. 17 a). În confecționarea ei se întrebuințează o verigă de fier mai lungă și mai groasă. Capetele brațelor

potcoavei, după ce se înroșesc, se așează pe cornul nicovalei, se îndoaie înăuntru și apoi se bat până la sudarea lor completă. Potcoava trebuie să fie perfect dreaptă și netedă, lipsită de găvănălă (ajustură).

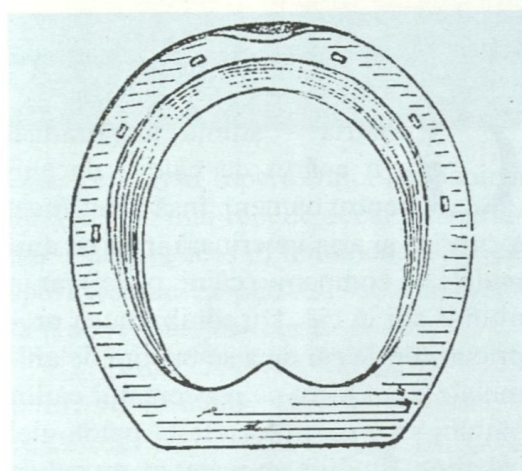
Uneori capetele potcoavei sunt unite printr-o bucată de tablă, care se

nituieste pe fața de sus; în acest caz poartă denumirea de potcoavă cu punte adăugată; este o potcoavă mai ușoară și previne alunecarea calului în mers.

Potcoava cu punte apără părțile sensibile sau bolnave ale regiunii peretelui copitei împotriva presiunii potcoavei și restabilește mecanismul normal

Potcoavă cu capac

Potcoavă cu puncte

al copitei, deranjat de potcovitul defectuos. Ea se mai folosește și în unele boli ca: bleime, seime, incastelură etc.

Potcoava cu capetele îngroșate este o potcoavă obișnuită, a cărei grosime crește progresiv de la frunte spre călcâie, unde atinge aproape de două ori grosimea frunții. Se utilizează în boala naviculară, pentru descărcarea tendonului flexor și la caii cu călcâiele joase sau cu cornul slab.

Potcoava cu capac este o potcoavă obișnuită, prevăzută cu un capac de tinichea, gros de 1 – 2 mm, a cărui lățime acoperă toată fața de jos a potcoavei (fig. 17 b). Capacul se poate fixa la potcoavă fie cu ajutorul colților mobili, fie cu ajutorul caielelor. Asemenea potcoave se folosesc în roaderea tălpii și în călcătura în cui gravă.

Potcoava trei sferturi cu puncte este asemănătoare cu potcoava trei

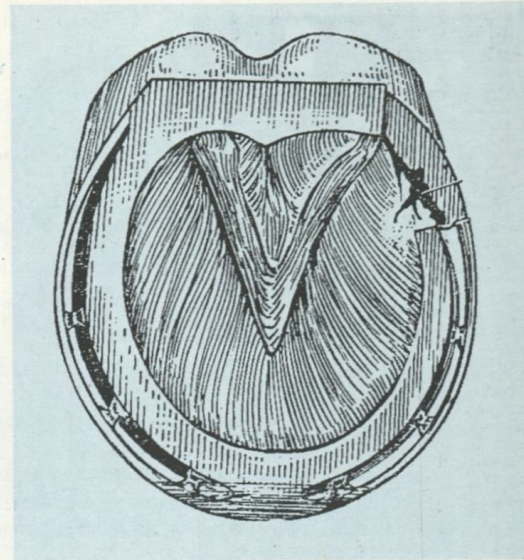
sferturi, dar are brațul normal, prelungit ca o punte peste bulbucăturile furcuței. Se folosește mai ales în bleima purulentă. **Potcoava în formă de lună nouă** este mai îngustă decât cea normală și lipsită complet de șanț. Are brațele mai scurte și subțiate progresiv din frunte spre călcâie. Este folosită în incastelură pentru că acoperă numai fruntea și o parte din sferturile copitei. În prevenirea incastelurii la mânz se folosește aceeași potcoavă, dar prevăzută numai cu două găuri de caia pe fiecare braț. Ea se mai utilizează și la caii tineri din herghelii, care tocesc prea mult unghia în frunte.

Potcoava de furbură este o potcoavă lată care acoperă talpa până la vârful furcuței, prevăzută cu găuri pentru caiele numai în sferturile peretelui și călcâie.

Potcoava pentru javart cartilajinos este o potcoavă obișnuită însă cu un braț mai lat și mai lung (brațul din dreptul zonei bolnave) și prevăzută numai cu două găuri pentru caiele, spre deosebire de brațul prevăzut cu patru găuri.

Potcoava pentru copite cu fibrocartilaje osificate prezintă fața de jos a brațului, care corespunde cartilajului osificat, mai lată și cu găurile pentru caiele date numai în dreptul umărului peretelui.

Potcoava de oțel este o potcoavă obișnuită, folosită la potcovitul cailor de curse sau la copitele cu corn sfărâmiat. Sunt potcoave ușoare, se tocesc

Potcoavă treisferturi

foarte greu, dar sunt alunecoase.

Potcoavele cu adausuri. Potcoavele cu adausuri sunt prevăzute cu diferite materiale, plasate în general între brațele potcoavei, la fața ei de jos. Ele feresc talpa și furcuța de înțepături, de îngrămădirile de noroi și zăpadă și totodată împiedică alunecarea calului. Principalele varietăți de astfel de potcoave sunt:

a) **potcoava cu frânghie** care prezintă pe fața de jos o adâncitură în care se pune o bucățică de frânghie gudronată cu rolul de a împiedica alunecarea pe asfalt (în timpul iernii se poate înlocui cu potcoava cu colți);

b) **potcoava cu cauciuc**, o potcoavă obișnuită, prevăzută cu talpă de cauciuc prinsă la potcoavă cu caiele. Talpa de cauciuc trebuie să aibă forma și grosimea tălpii copitei. Ea împiedică alunecarea calului pe timp uscat și pe străzi asfaltate, apără talpa și furcuța de răni și, prin evitarea pătrunderii zăpezii în talpă, înlesnește mersul normal al calului pe timp de iarnă;

c) **potcoava cu plută** asemănătoare cu cea cu cauciuc. Talpa din plută este mai ieftină și se mai ușor, prin presare între brațele potcoavei obișnuite;

d) **potcoava cu talpă de pâslă** prezintă dezavantajul că se înmoaie și se umflă destul de repede, înlesnind astfel slăbirea potcoavei.

CAII BĂTRÂNI

■ Dr. Anca BOGDAN

Cu acest articol vom începe o serie de prezentări în care ne vom referi la caii trecuți de o anumită vârstă dar care mai pot munci, de modificările care apar odată cu înaintarea în vârstă, de bolile specifice dar cel mai important de modul în care trebuie să îi îngrijim pentru a ne bucura cât mai mult de ei.

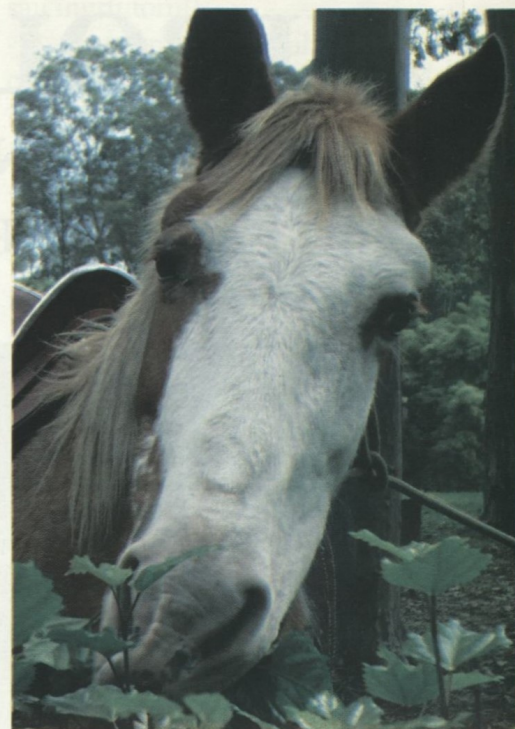

Geriatria – știința îmbătrânirii – a apărut de câteva decenii pentru oameni, însă încet-încet a cuprins și aria veterinară întâi cu animalele de companie (câini, pisici) iar în ultimii ani la cai. Disponibilitatea proprietarilor de cai de a se bucura de animalele lor a făcut ca procentajul cailor bătrâni să crească în totalul patologiei cabaline. Studiile au arătat că un cal de 23 de ani are în vârstă umană 71 de ani iar la 16,5 ani (vârsta medie) încă putem să ne așteptăm la activități de performanță la un anumit nivel mai ales dacă ne ocupăm de bunăstarea calului nostru. Nu putem spune că rasa, vârsta influențează longevitatea dar sigur po-neii sunt campioni.

În numărul de astăzi ne vom ocupa de modificările normale care apar odată cu vârsta (peste 20 ani).

1. Modificările fizice sunt cele mai vizibile: crește părul de pe corp, dar mai ales se diminuează masa musculară de pe linia superioară (spate, gât, crupă) calul având un aspect înșeuat, alteori se observă calul slăbit și cu un aspect plăpând. Alteori se observă accentuarea „solnițelor” – acele adâncituri din spatele ochilor – tot datorită micșorării țesutului adipos (gras).

Totodată se constată că la caii bătrâni se diminuează capacitatea de a-și regla temperatura corporală în timpul antrenamentelor (sau a muncii), de

aceea ei devin hipertermici (transpiră) de două ori mai repede decât un cal tânăr. Datorită acestui fenomen, cailor de sport trebuie ca periodic să le controlăm activitatea cardiacă.

2. Bolile cailor în vârstă. De multe ori bolile cailor bătrâni sunt similare cu cele ale cailor tineri dar cu unele diferențe. Tulburările gastrointestinale, respiratorii, musculare și ale membrilor pot apărea la amândouă categoriile

de vârstă, dar frecvența este mai mare la caii bătrâni. Cele mai dese afecțiuni sunt colicile cu diferite etiologii (ulcere gastrice, tumori benigne ale intestinelor, diarei – ele apărând tocmai datorită problemelor dentare ale vârstei). Sunt urmate de șchiopături alergii, infecții ale căilor respiratorii sau chiar fracturi – toate le vom detalia în numerele viitoare. Uneori pot apărea și tulburări de înghițire a hranei sau înghit furajul

nemestecat – caz în care trebuie să facem un control urgent al gurii și mai ales al dinților (care pot avea „colți”, pot fi ruși, cu abcese).

Fiecare afecțiune apărută se poate rezolva dar este bine ca periodic animalul dumneavoastră să fie controlat de un medic veterinar care să identifice din timp problemele să le trateze astfel ca ele să nu devină urgențe mai greu de rezolvat cu succes la un cal bătrân.

CAII BOLNAVI

O AMENINȚARE PENTRU SĂNĂTATEA NOASTRĂ?

■ Dr. Anca BOGDAN

Termenul de zoonoză desemnează bolile cu transmitere de animal la om, indiferent dacă animalul este sălbatic sau domestic. În articolul de față ne vom referi doar la bolile transmise de la cabaline (cai, ponei).

Transmiterea bolilor se poate face direct de cal la om sau indirect prin vectori (salivă, fecale, alte secreții), de aceea un rol major revine veterinarilor de a identifica un potențial pericol la un animal bolnav și totodată de a atenționa personalul îngrijitor și proprietarul asupra riscului de îmbolnăvire.

În continuare vom prezenta zoonozele cele mai cunoscute din țara noastră precum și modalitățile de prevenirea lor:

ANTRAXUL – boală infecto-contagioasă produsă de o bacterie, comuna mai multor specii inclusiv calului, cu o mare rezistență în mediul exterior (sub formă de spori poate rezista în pământ și zeci de ani) și care produce îmbolnăviri grave la om. În țara noastră se vaccinează obligatoriu o dată pe an toate cabalinele mai mari de 6 luni sau mai des în funcție de situația epidemiologică.

RABIA – (turbarea), boală infecto-contagioasă, virală, incurabilă atât la animale cât și la om (cu evoluție rapidă) comună tuturor animalelor cu sânge cald dar care în țara noastră are o incidență foarte rară la cai (de fapt boala cu rezervor silvatic) dar în cazul apariției unei îmbolnăviri (indiferent de specie) se va aplica vaccinarea de necesitate inclusiv la cabaline conform legislației veterinare naționale.

LEPTOSPIROZA – boala bacteriană cauzată de *Leptospira* sp.. Rezervorul acestei boli îl constituie rozătoarele care eliberează bacteria prin urină și astfel pot

contamina apele – mai ales cele stătătoare. Îmbolnăvirea poate apărea prin scăldatul în ape infectate sau prin adăpatul din astfel de ape. Transmiterea de la cal la om este rară și necesită ingerarea urinei calului infectat. De fapt îmbolnăvirea omului apare după scăldatul în apă contaminată. Legislația veterinară națională prevede măsuri de depistare și imunizare în cazul apariției unor situații speciale.

TRICHINELOZA – boală parazitara se transmite la om prin consumul de carne de cal infestată și mai ales consumată crudă. În țara noastră nu se consumă carne de cal în alimentația umană și deci șansa unor îmbolnăviri este inexistentă.

IMPETIGO – (pecingine) agentul patogen al acestei boli este *Streptococcus equi* subsp. Inofensiv pentru om în majoritatea cazurilor. Foarte rare cazuri de septicemie au fost înregistrate dar de regulă la indivizi cu imunitatea (rezistența organismului) scăzută.

INFLUENȚA – (gripa) calului este produsă de un virus diferit de cel uman și nu s-a raportat nicio transmitere la om.

DIAREILE – au la origine mai multe bacterii care pot contamina omul, cea mai frecventă fiind *Salmonella*. Contaminarea se poate face prin consumul de carne crudă de cal dar cel mai frecvent prin atingerea de excremente animalelor cu diaree, a furajelor, a țeșelilor, a ieseii, a găleților de apă și care la rândul lor pot îmbolnăvi omul. Animalele

bolnave se izolează, se tratează (conform evoluției bolii) și apoi se controlează câteva săptămâni pentru a vedea dacă mai elimină bacteria. Nu va veni în contact cu animalul bolnav decât persoana care îl îngrijește și care va aplica măsuri stricte de igienă a mâinilor (spălări după contactul cu animalul diareic) și care va avea echipament de protecție.

Acestea au fost câteva din bolile care au doi „pacienți“ calul și omul dar care cu un minim de măsuri de prevenire NU NE VOR DERANJA.

Măsuri simple dar eficace:

- spălați-vă mâinile cu săpun după fiecare ședință lângă calul dumneavoastră
- supravegheați-vă calul (proprietarul

sau îngrijitorul)

- la orice semnal de boală anunțați medicul veterinar pentru a identifica cauzele îmbolnăvirii și a putea lua măsurile ce se impun.

- în cazul în care tratați un cal bolnav folosiți echipament de protecție, spălați-vă pe mâini și nu în ultimul rând urmați instrucțiunile veterinarului.

ARTA DRESAJULUI LA CABALINE

■ Ianos Istvan ANTAL

În numeroase țări, există o adevărată tradiție în pregătirea cailor pentru călărie, pentru curse sau spectacole de circ, arta dresajului fiind încă din antichitate apanajul exclusiv al unor școli, în care erau pregătiți deopotrivă caii și călăreții. Ele și-au perfecționat programul astfel încât, sportul hipic a cunoscut în timp o adevărată și frumoasă ascensiune.

Începând din anul 1436 s-au organizat la München curse de cai, care se desfășurau, conform unui regulament emis de ducele Albrecht. La începutul secolului al XVI-lea s-au format în Austria și Italia caii de vânatoare și cei pentru dresaj, iar la Neapole a luat ființă prima Academie hipică. Din 1580, la Lipizza, care aparținea atunci Austriei, s-a format o rasă de cai, care la școala spaniolă din Viena a obținut rezultate remarcabile în dresaj, fiind numită rasa Lipițană. Alte școli de echitație au fost înființate la Madrid, Londra sau Paris, iar în anul 1780 a fost organizată la Epsom (Anglia) prima cursă de călărie de către contele Derby, renumit crescător și ameliorator al cailor. În prezent se cunosc peste 100 de rase de cai specializate pentru diferite scopuri, inclusiv rase mici de agrement, ponei și Haflinger. Antrenamentul cailor pentru călărie începe de la vârstă tânără, întâi prin obișnuirea lor cu diferite comenzi, cu purtarea harnașamentului și apoi a călărețului. Calul este dirijat prin voce („comenzi”), prin frâu („oprire”) și prin coapse (accelerare). După ce s-a obișnuit cu mișcarea liberă în maneaj și cu alergarea în cerc, calul va fi învățat la alonjă, o frânghie lungă de 6-8 m, prin care animalul este condus și obligat să răspundă și să se conformeze

unor anumite comenzi, precum și pentru mersul la pas (Fig. 1), trap (Fig. 2) și galop (Fig. 3). Calul va fi obișnuit și cu biciul, dar tușarea nu va fi folosită pentru pedepsirea sau intimidarea animalului, ci ca instrument mai forte în procesul învățării pentru a crea o legătură mai bună, mai fermă între om și animal. Se procedează apoi metodic la învățarea fiecărei mișcări, prin reluări precise, dând calului impresia că toate acțiunile la care participă efectiv sunt interesante, iar execuția lor nu-i periclitizează sănătatea. După ce s-a obișnuit cu ambianța în care se desfășoară antrenamentul, se trece treptat la exercițiile mai grele, ca însușirea mersurilor, trecerea obstacolelor, ajungându-se la punctul culminant al dresurii de circ, învățarea figurilor clasice ale școlii spaniole din Viena (Kolb, 1979, 1981; 40). Dintre acestea cele mai importante sunt:

- curbeta (fr. *couber* - a se îndoi) este o figură destul de complicată: animalul ridicat în poziție verticală, cu sprijin numai pe trenul posterior, face o mică săritură și aterizează tot pe membrele posterioare.

- levada (fr. *lever* - a se scula) constă în ridicarea animalului într-o poziție cabrată cu asigurarea sprijinului pe trenul posterior. Poziția este destul de incomodă prin solicitarea

puternică a musculaturii spatelui.

- capriola (ital. *capriccio* - săritură de țap) este o săritură de pe loc în sus a calului, cu menținerea capului în poziție orizontală și aterizarea pe toate membrele. Această săritură se întâlnește la mânjii care se joacă, iar mai târziu la animalul adult, când acesta încearcă să lovească simultan cu membrele posterioare.

- pirueta (fr. *pirouette* - piruetă) constă în răsucirea animalului pe membrele posterioare. Mișcarea se execută extrem de rapid și o fac animalele în mod natural, pentru a evita o lovitură sau o mușcătură a altui animal.

- piafe-ul (fr. *piaffement* - a tro-păi) este pasul pe loc al calului, membrele fiind bine ridicate de la sol, iar capul este puțin întins. Este un stil de mers adoptat de armăsari înainte de luptă.

Din înalta școală de dresaj mai fac parte pasul în doi și punctul culminant al dresurii cadrila, deplasarea în pas elegant de paradă, a patru cai concomitent.

Calul este un animal docil, de mare sensibilitate, care acceptă cu ușurință și execută cu promptitudine și exactitate comenzile primite. Reușita unei ședințe de antrenament, sau a dresajului în general depinde în mare măsură de modul de comportament

al instructorului. Acesta trebuie să fie calm să se poarte cu blândețe, să vorbească clar, să cunoască animalul, posibilitățile sale și să încerce ca prin scheme de antrenament să exploateze seriozitatea și însușirile native ale animalului.

Calul are o memorie bună, dar puterea lui de concentrare este limitată, astfel durata unei ședințe nu trebuie să depășească 40 de minute. În spațiul în care calul execută o anumită activitate sau fixează prin repetiție elementele unui exercițiu, nu trebuie să existe alte animale sau factori care să îi distragă atenția. Dacă animalul a dobândit un succes cât de mic, el trebuie imediat recompensat fie verbal, fie prin mângâiere sau prin administrarea unor bucățele de zahăr. Antrenamentul în maneaj nu este suficient, el trebuie prelungit în adăpost, unde instructorul, jocheul să însoțească animalul, să-l îngrijească, să și-l apropie hrănindu-l, mângâindu-l, vorbindu-i cu voce joasă, caldă și oferindu-i, din când în când, mici bunătăți. Calul și călărețul vor ajunge la un grad foarte ridicat de apropiere și atașare, chiar la un anumit tip de afecțiune și respect. Calul recunoaște foarte bine mirosul, glasul și aspectul omului care-l îngrijește și-l întâmpină cu multă bucurie și entuziasm. Această relație de încredere și comuniune joacă un rol foarte important în orice dresură și în general în munca în care sunt angajați, omul și calul.

Caii de muncă, de tracțiune vor fi obișnuiți cu greutatea din ce în ce mai mari, vor avea harnașamente individuale, ajustate în funcție de dimensiunile lor corporale. Conducătorii și în general îngrijitorii nu vor ridica vocea, nu vor folosi mijloace și metode dure cu care să strunească sau să îndemne animalele. Ele vor fi apelate cu voce calmă fermă, evitându-se molestările prin vociferări sau dureri fizice. Calul poate fi ușor convins și se angajează cu multă generozitate în efectuarea unui efort, dacă omul reușește să se apropie de el și să-l mobilizeze.

Fig. 1 Antrenament la pas – calul Nufăr

Fig. 2 Antrenament la trap – calul Nufăr

Fig. 3 Antrenament la galop – calul Nufăr

PROIECT CALENDAR COMPETIȚIONAL 2010

Nr.		Competiția propusă		Locul de organizare	Obs.
1	25-28,03	CSI2*, CSIAm-A, CSIch-A, CSIJ-A, CSIY-A	CSI	Kaposvar	
2	08-11,04	Cupa Corbeanca	CSN	Corbeanca	
3	15-18,04	Memorialul Oprea Berechet	CSN	Campina	
4	16-18,04	CDI1*, CDIch, CDIJ, CDIP, CDIY	CDI	Istanbul, TUR	
5	23-25,04	Cupa Sf Gheorghe CSN	CSN+CEN	Sancrai	
6	23-25,04	CIC1*, CICJ1*, CICY1*	CIC	Istanbul, TUR	
7	29,04-02,05	CAI A 1,2	CAI	Fabiansebestyen, HUN	
8	30,04-02,05	CSI2*	CSI	Kiskunhalas, HUN	
9	30,04-02,05	Cupa Romsilva CNC*+CSN	CNC+CSN	Tg. Mures	
10	30,04-01,05	Cupa Steaua CDN	CDN	Bucuresti	
11	01-02,05	CEI1* 80, CEI2* 120, CEI3* 160, CEIYJ1* 80	CEI	Babolna, HUN	
12	1.05	Cupa Primaverii CSN	CSN	Timisoara	Manej
13	07-09,05	CDI3*, CDIJ	CDI	Mariakalnok	
14	07-09,05	Cupa Decebal	CSN	Bacau	
15	07-09,05	CSI2*, CSIJ B, CSI*YH	CSI	Atena, GRE	
16	07-09,05	Cupa FER CAN	CAN	Cefa (Bihor)	
17	14-15,05	Zonala Enduro 60 km	CEN	Miercurea Ciuc	
18	13-16,05	CSIYH*	CSI	Atena, GRE	
19	14-16,05	CSIJ A, CSI Y A	CSI J	Istanbul, TUR	
20	14-16,05	CIC1*, CIC2*, CICJ1*	CIC	Shumen, BUL	
21	14-16,05	CIC1*	CIC	Kaposvar, HUN	
22	14-16,05	Marele Premiu al Municipiului Campina CSN	CSN	Campina	
23	21-23,05	Cupa Mun. Sibiu	CSN	Sibiu	
24	28-30,05	Cupa Piccadilly	CSN	Saftica	
25	03-06,06	Cupa Sport Horse Campina CNC (CSN,criterii)	CNC+CSN	Campina	
26	03-06,06	CSI2*, CSIJ/Ch/YA	CSI	Istanbul, TUR	
27	10-13,06	CAI A 1,2	CAI	Vecses	
28	11-13,06	CSIO3*W	CSI	Istanbul, TUR	
29	11-13,06	Balkan Championship Eventing	CCI	Tg Mures	
30	11-12,06	Zonala CDN	CDN	Otopeni	
31	11-12,06	Zonala Enduro 40 km	CEN	Radauti	
32	11-13,06	Cupa Romsilva CAN	CAN	Beclean	
33	17-20,06	CSI2*W	CSI	Sofia, BUL	
34	18-20,06	Cupa mun Piatra Neamt	CSN	Piatra Neamt	
35	25-27,06	Cupa FER CSN	CSN	Bacau	
36	25-27,06	CAI A 1,2	CAI	Szilvasvarad, HUN	

Nr.		Competiția propusă		Locul de organizare	Obs.
37	02-04,07	CSI Ch/J A - Sport Horse Cup	CSI	Mamaia	
38	02-04,07	CCII*, CCI2*, CIC1*, CIC2*	CIC	Nagykanisza, HUN	
39	02-04,07	Balkan Championship Dressage	CDI	Katerini, GRE	
40	9-10,07	Cupa Romaniei CDN	CDN	Bucuresti	
41	09-11,07	Memorialul Barbuceanu	CSN	Piatra Neamt	
42	09-11,07	Cupa Romaniei CAN	CAN	Carta	
43	16-18,07	CSI2*, CSIJ/Ch/YA	CSI	Istanbul, TUR	
44	16-18,07	Cupa Bucovina CSN	CSN	Radauti	
45	17.07	Etapa regionala CSN	CSN	Arad	
46	23-25,07	CAI A 1,2	CAI	Zanka, HUN	
47	20-25,07	CH EU Ch/J/ Y S	CSI	Jardy, FRA	
48	20-25,07	CH EU J/Y D	CDI	Kronberg, GER	
49	23-25,07	Cupa Morisena	CSN	Sannicolau Mare	
50	23-25,07	Marele Premiu CDN	CDN	Otopeni	
51	29-31,07	Zonala Enduro 60 km+CSN	CEN+CSN	Sancrai	
52	05-08,08	Finala juniori și tineret CSN	CSN	Dumbrava Neamt	
53	12-15,08	Cupa Romaniei CSN	CSN	Slobozia	
54	13-15,08	CIC 1*, CIC2*	CIC	Kaposvar, HUN	
55	19-22,08	CH EU J C1*	CIC	Bad Jegeberg, GER	
56	19-22,08	Marele Premiu CSN	CSN	Corbeanca	
57	27-29,08	Marele Premiu al Municipiului Campina CNC	CNC+CSN	Campina	
58	27-29,08	CSI*	CSI	Porto Carras, GRE	
59	02-05,09	Balkan Championship Jumping	CH J	Plovdiv, BUL	
60	10-12,09	CSI FEI World Cup - Campina Grand Prix	CSI	Campina, ROU	
61	10-12,09	Finala campionat Atelaje	CAN	Tg. Mures	
62	18.09	Cupa Toamnei CSN	CSN	Arad	
63	17-19,09	CSI Ch/J A	CSI	Sannicolau Mare	
64	17-19,09	Balkan Championship Endurance	CEI	Istanbul, TUR	
65	23-26,09	Finala campionat CC	CNC	Tg. Mures	
66	23-26,09	CSI 2*, CSI YH*	CSI	Atena, GRE	
67	30,09-03,10	CSI3*, CSIYH*	CSI	Atena, GRE	
68	30,09-03,10	Finala seniori obst	CSN	Sibiu	
69	08-10,10	CDI W, CDIJ	CDI	Kaposvar, HUN	
70	08-10,10	Finala Forta	CSN	Bacau	
71	08-10,10	Finala Anduranta	CEN	Miercurea Ciuc	
72	9.1	Finala Voltije	CVN	Satu Mare	
73	15-17,10	Finala Criterii de Varsta + licitatie II	CSN	Campina	
74	22-24,10	Finala amatori	CSN	Corbeanca	
75	23-24,10	Finala dresaj	CDN	Otopeni	
76	03-05,12	[CAI-W], [CSI2*-W]	CAI/CSI	Budapesta, HUN	
77	4.12	Cupa Mos Craciun CSN	CSN	Timisoara	Manej

CÂND LA TRAP, CÂND LA GALOP... CAII ZĂPEZILOR

■ Emanuel FÂNTÂNEANU

Luna februarie a lui 2010 a inclus în calendarul sportiv unul dintre cele mai mari evenimente din lumea sporturilor de iarnă: Jocurile celei de a XXI-a Olimpiade, a avut loc la Vancouver între 12 și 28 februarie.

Jocurile Olimpice de iarna 1928 - skijoring

Au trecut 86 de ani de la debutul J.O. de iarnă, cu acea faimoasă Săptămână a Sporturilor de Iarnă de la Chamonix, de fiecare dată evoluțiile schiorilor, ale patinatorilor artistici sau de viteză, ale hocheiștilor sau ale „Icarilor” trambulinei au fascinat milioane de oameni din toate timpurile.

Dar, puțini mai știu că la început, atunci când vorbim de perioada copilăriei acestor discipline, în program au figurat și probe în care calul a avut un cuvânt important de spus în determinarea ierarhiei. Sigur, trebuie să spunem încă dintr-un început că aceste competiții au avut doar un caracter efemer, unele fiind înregistrate doar ca probe demonstrative.

La St. Moritz, celebra stațiune elvețiană, se desfășoară întrecerile celei de a II-a Olimpiade de Iarnă, Hans Eidenbenz rostind Jurământul sportivilor. 438 de competitori din 25 de țări au venit să-și încerce forțele, între ei și practicanții unei discipline mult prea puțin cunoscute: **skijoring**, nimic altceva decât o competiție în care schiorul era tras de un cal. Și cel mai rapid s-a dovedit a fi elvețianul R. Wettstein, dar să recunoaștem că principalul merit a fost al calului său, **Jallange**, care și-a depășit adversarii.

Dacă la ediția din 1932 au existat curse de câini, cu Emile St. Goddard (Canada) în frunte, calul revine în prim-plan în 1948, tot la St. Moritz, în

prima dispută olimpică după sfârșitul mării conflagrații mondiale, în program fiind inclus pentatlonul, o probă aș spune nu prea diferită de la cea cunoscută la Jocurile Verii, cu două modificări și adaptări, în locul alergării fiind introdus un cros pe schiuri de 10 km, iar natația a fost înlocuită cu o probă de coborâre. În rest, tir, scrimă și, firește, echitație, ordinea oficială a intrării fiind cros, tir, coborâre, scrimă echitație. 14 sportivi, din Suedia, Marea Britanie, Elveția și Austria, au luat startul, trei dintre ei pierzându-se pe drum, fiind descalificați, echitația, desfășurată la 4 februarie, ora 10, fiind un punct de încercare și determinând podiumul, pe care au urcat suedezii Gustav Lindh și Wiliam Grut – singurii care au terminat fără penalizare –, pe treapta a treia situându-se tot un suedez, Haase, nici o legătură, evident, cu celebrul călăreț german din 1936, campion olimpic cu Tora în fața reprezentantului nostru Henri Rang cu Delfis.

Prin urmare, calul are istoria sa olimpică și în peisajul hivernal, o istorie mai puțin știută, dar care are locul ei în paginile Jocurilor Olimpice.

Săritură de pe „3” pe „8”

Să rămânem în zona Jocurilor Olimpice, de această dată schimbând decorul pentru a ne reaminti faptul că, în

Jocurile Olimpice de iarna 1928 - skijoring

2008, la Hong Kong, acolo unde au avut loc întrecerile de echitație, reprezentativa de obstacole a Norvegiei a realizat un rezultat deosebit, clasându-se pe treapta a treia a podiumului de premiere, performanță cu caracter de unicat în istoria participărilor olimpice norvegiene, și aceasta grație evoluției lui Toni Andre Hansen cu Camiro.

Bucuria nu avea, însă, să țină prea mult, Camiro fiind depistat cu urme de capsaicină, substanță considerată

dopantă. Federația Internațională a reacționat prompt, sancționând echipa norvegiană și, desigur, pe Toni Andre Hansen.

A urmat o bătălie dură, căreia Tribunalul Arbitral al Sportului de la Lausanne i-a pus capăt, respingând apelul sportivului, depus la 19 ianuarie 2009, și confirmând Decizia din 22 decembrie 2008 a forului internațional, anul terminându-se, așa dar, cât se poate de prost pentru echitația norvegiană.

Toni Andre Hansen a fost suspendat, a plătit și 6000 de franci elvețieni cheltuieli de judecată, iar Norvegia a pierdut medalia de bronz prin descalificarea pronunțată, punctajul acumulat de ceilalți trei componenți trimițându-i pe norvegieni tocmai pe locul 8!

Această declasare a dus, desigur, la schimbarea clasamentului, care a căpătat, astfel, noua configurație: 1. SUA, 2. Canada, 3. Elveția, 4. Olanda, 5. Marea Britanie, 6. Suedia, 7. Australia, 8. Norvegia, 9. Germania.

Dar Toni Andre Hansen n-a fost singurul călăreț participant la Jocurile Olimpice din 2008 care a fost penalizat, capsaicina, nonivamida și felbinacul dovedindu-se nefaste și pentru brazilienii Bernardo Alves cu Chupa Chup și Rodrigo Pessoa cu Rufus – vă amintiți, Rodrigo a devenit campion olimpic în 2004, la Atena, pe atunci în șaua lui Balloubet de Rouet, deoarece irlandezul Cian O'Connor cu Waterford Cristal a căzut în același păcat!!, germanul Christian Almann cu Coster (iar nemții s-au trezit pe 9!!), irlandezul Denys Linch cu Lantinus (n-a învățat nimic de la conaționalul său?!) și americana Courtney King cu Mythilus.

Coama de bronz a lui Jappeloup

Nu cu mult timp în urmă am fost la Comitetul Internațional Olimpic, în acest oraș „capitală a olimpismului”. Unul dintre punctele obligatorii pentru orice „turist” în trecere prin această frumoasă localitate este, indiscutabil, Muzeul Olimpic.

Înainte de a trece pragul Muzeului, situat într-un magnific parc, pe una dintre aleile dispuse în terase către clădirea principală te întâmpină silueta zveltă a unui cal celebru: Jappeloup.

Jappeloup de Luze, născută Jappeloup în 1975 la Saint-Savin și care a murit în 1991, a fost un „selle française” de obstacole, aparținând lui Henry Delage. A cucerit numeroase titluri olimpice, europene și ale Franței avându-l în și ape cunoscutul Pierre Durand,

Francezul Pierre Durand
cu celebra Jappeloup

Common Sense,
incalcat de Mihail Safranov

fiind considerat unul dintre caii cei mai performanți în săriturile peste obstacole din toate timpurile, în ciuda originii modeste și a unei înălțimi de 1.58, relativ

mică pentru concursurile din această disciplină.

Când, în 1991, s-a retras din activitate, lui Jappeloup, care a lăsat în urmă o carieră incredibilă, i-a fost organizată o ceremonie fastuoasă pe Champ-de-Mars, la picioarele Turnului Eiffel, ca o recunoaștere a ceea ce a făcut pentru Franța, o competiție de sărituri având loc cu acest prilej cu participarea a cei mai buni 25 de călăreți ai lumii!

Atunci când Henry Delage i-a prezentat-o prima oară, avea doar 4 ani, lui Pierre Durand, acesta din urmă a refuzat-o, considerând-o prea mică, pentru a reveni asupra deciziei un an mai târziu urmând o carieră fabuloasă: campion al Franței (1982), campion european (1987), 11 medalii de aur la Marile Premii, dintre care 5 în Cupa Mondială și 3 la CSIO, campion olimpic în 1988.

În 1984, la J.O. de la Los Angeles, în timpul întrecerii pe echipe, Jappeloup, care avea 9 ani, a refuzat un obstacol, trimițându-l pe Pierre la pământ și a fugit spre boxe. După cădere, Durand a fost ținta a numeroase critici, dar, în 1988, la ceremonia de premiere, Pierre i-a pus medalia de aur la gât, pentru a-și

manifesta recunoștința.

În 1997, celebra revista *Annee Hippique* a desemnat-o pe Jappeloup, pe baza voturilor a 37 de experți din întreaga lume, drept al doilea cel mai performant cal după cel de Al II-lea Război Mondial.

Publicul a reținut cu deosebire disputa pe terenurile CSIO dintre Jappeloup - care a fost castrată și nu a putut avea urmași, dar care a atins la vremea respectivă valoarea de 3 750 000 franci - și celebrul Milton, condus de englezul John Withaker.

Jappeloup a devenit o „marcă înregistrată” de către Henry Delage.

Dar, după ce mângâi coama „de bronz” a lui Jappeloup pătrunzi în lumea fascinantă a Muzeului Olimpic retrăind cele mai importante momente ale unei fascinante istorii a sportului omenirii. Și, desigur, echitația nu putea lipsi, si-lueta grațioasă a celei dintâi amazoane care a cucerit aurul olimpic al dresajului: Liselott Linsenhoff cu Piaf, profilându-se pe marea dioramă a anului 1972.

De altfel, sportiva germană a cucerit 5 medalii olimpice - aur, argint, bronz -, în perioada 1956 - 1976, a fost dublă campioană europeană la individual și dublă deținătoare a argintului la Campionatele Mondiale, la care se adaugă și alte „podiumuri”, având în Piaf, faimosul armăsar provenit din crescătoriile suedeze, un partener de nădejde și de maré clasă competițională. Avea să se retragă înaintea Jocurilor Olimpice de la Montreal, din 1976, hărțuită psihic ca urmare a unor probleme cu fiscul german, care îi solicita impozitul pe 30 de milioane de mărci, din afacerile făcute în Elveția, unde s-a stabilit cu familia în 1975. Dar, Muzeul Olimpic de la Lausanne ascunde încă multe alte comori, un patrimoniu de neprețuit al societății umane, fiecare exponat păstrând în adâncuri fapte și întâmplări, povești despre eroi și reușitele lor. Iar echitația își are o poziție bine definită...

**Roger Federer sau...
Common Sense?!**

Pentru a locui în cartierul „Bellevue”

Muzeul Olimpic de la Lausanne,
în fata imaginii celebrei Liselott Linsenhoff cu Piaf

și a profita de toate avantajele fiscale ale cantonului elvețian Schwytz trebuie să poți dispune de o sumă cu cel puțin șapte cifre. La un asemenea preț există posibilitatea de a te bucura de priveliștea de vis a lacului Zurich.

În septembrie trecut, Roger Federer, campionul tenisului, cel care domină scena actuală a acestui sport producător de mulți bani, a pus ochii pe un apartament din cadrul complexului amintit, la Numărul 11, un spațiu aflat la „mansardă“, dar ce spațiu și ce priveliște! „Federer personal a venit să-l vadă, împreună cu soția sa, Mirka“, a afirmat un martor, citat de ziarul Blick.

Cunoscutul tenisman nu era, însă, singurul care viza acest apartament, fostul patron de la USB, Marcel Ospel, fiind și el în cursă pentru obținerea „cheilor“.

Dar, n-a fost să fie nici pentru unul, nici pentru celălalt, pentru că, în final, proprietar al prestigioasei reședințe schwytoise a devenit un austriac de origine rusă, Anatoli Oroujev.

Fiu de țăran, el a făcut avere datorită creșterii cailor. Născut în Bașkiria, republică situată la sud-est de Moscova, el a părăsit această regiune pentru a se stabili în Austria în momentul destrămării Uniunii Sovietice.

Conform presei ruse, originea averii

sale este destul de tulbure, personajul în cauză controlând indirect diverse companii de gaz și petrol în Rusia. Dar marea sa pasiune rămâne calul.

În împrejurimile Kaliningradului el a deschis o crescătorie renumită, iar caii săi – *Common Sense* sau *Le Champ*, spre exemplu – pot fi văzuți în concursurile de Cupă Mondială, la întrecerile Campionatului European sau la alte dispute internaționale.

Prin urmare meciul disputat pe terenul „imobiliarelor“ între un tenisman, Roger Federer, și un crescător de cai, Anatoli Oroujev, a revenit celui din urmă, care și-a adjudecat cel din urmă apartament din celebra zonă rezidențială „Bellevue“, el urmând a avea ca vecini importanți acționari ai societății financiare germane HCI, precum și câteva alte vârfuri din puternica lume a finanțelor.

Și o întrebare: dacă ar fi să punei un pariu, pe ce ați miza: pe tenis sau pe ... cal?!

Snickers calul de ciocolată

La 4 februarie 1930, producătorul american de dulciuri Frank C. Mars din Minnesota a introdus pe piață un nou produs, cunoscutul *Snickers*, care aduce anual încasări de peste două miliarde de dolari în întreaga lume.

De unde, însă, numele de *Snickers*?

Adevărul este foarte simplu, Frank Mars a ales numele calului preferat al familiei.

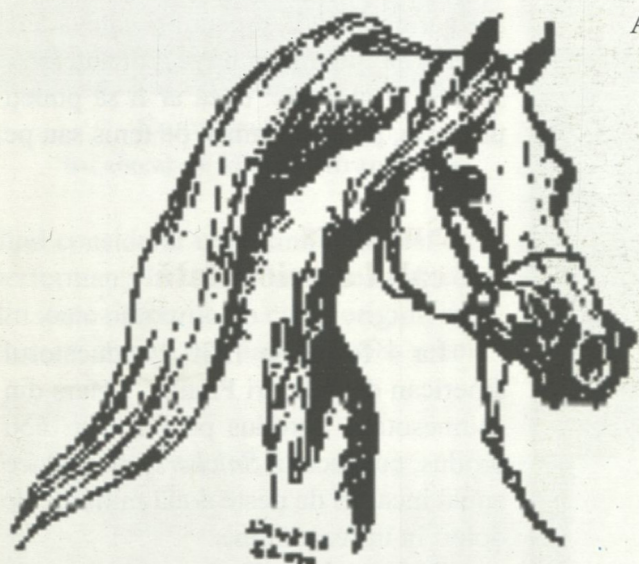
La 51 de ani, Frank Mars a încetat din viață, dar soția sa, Ethel, a continuat să petreacă cea mai mare parte a timpului la grajdurile sale „Milky Way“ și să-și încalce caii săi de curse, reușind două locuri 3 la Kentucky Derby în 1935 și 1937, și să câștige această renumită cursă în 1940 cu Gallahadion, la o cotă a pariurilor de 35 la 1.

Din păcate nu avem nicio imagine cu acel *Snickers* și nici amănunte despre reușitele sale ecvestre, dar este cert faptul că numele său a marcat istoria produselor dulci, fiind râvnit de toate vârstele, în toate timpurile.

ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAȚIEI CRESCĂTORILOR ȘI PROPRIETARI- LOR DE CAI ARABI DIN ROMÂNIA

■ Ing. István Iános ANTAL

Asociația Crescătorilor și Proprietarilor de Cai Arabi din România, este o organizație profesională, nonguvernamentală înființată în anul 2001, având ca scop crearea cadrului organizatoric pentru toți crescătorii și proprietarii de cai arabi în vederea realizării strategiei, măsurilor, ideilor și acțiunilor, care să le apere și să le promoveze interesele și să conducă la dezvoltarea, perfecționarea și cunoașterea calului arab și a sportului ecvestru național. Asociația și-a propus să ofere cadru organizatoric tehnic pentru păstrarea evidențelor zootehnice, înregistrarea montelor și a fătărilor, organizarea probelor de calificare și a clasărilor, respectiv eliberarea actelor de origine pentru rasele: Pur Sânge Arab, Shagya-Arab, Arab și Anglo-Arab.

În conformitate cu prevederile art. 15, cap. VI din Statutul Asociației Crescătorilor și Proprietarilor de Cai Arabi din România, Adunarea Generală este organul suprem de conducere, alcătuită din totalitatea asociaților și se întrunește cel puțin o dată pe an.

Adunarea Generală s-a reîntreținut la data de 31 ianuarie 2010, la sediul asociației din București, având următoarea ordine de zi:

1. Validarea noilor membri;
2. Darea de seamă pentru anul 2009;
3. Analizarea situației financiare a Asociației;
4. Diverse.

În urma discuțiilor și dezbaterilor

Adunarea Generală a luat următoarele hotărâri:

1. Președintele Asociației a prezentat și supus aprobării noii membrii, în nr. de 13, conform anexei nr. 1 la procesul verbal nr.32 /31.01.2010. S-au aprobat în unanimitate.
2. Darea de seamă prezentată de Președintele Asociației a fost însușită și aprobată în unanimitate de membrii prezenți la Adunarea Generală.
3. Președintele Asociației a prezentat situația financiară a Asociației. S-a hotărât a se relua analizarea situației financiare de către Comitetul Director la sfârșitul lunii februarie, termen pentru achitarea restanțelor, după care se va decide în consecință.
4. S-a hotărât că și pentru anul 2010 se vor practica aceleași taxe de înscriere și cotizații care erau practicate și în anul 2009. Acestea se vor achita de către membri, obligatoriu până la finele lunii februarie 2010
5. S-a hotărât ca din sumele rezultate din plata taxelor și a cotizațiilor să se efectueze plata taxelor externe restante (WAHO și ISG) și cheltuielile interne;
6. În conformitate cu art.29, cap. VIII,

„Asociația se poate afilia la alte asociații internaționale (în domeniul respectiv) pe baza inițiativei Consiliului Director și aprobării Adunării Generale”. În acest sens s-a hotărât începerea demersurilor privind condițiile de afiliere (WAHO și ISG) respectând cadrul legal.

7. S-a reamintit tuturor membrilor, crescători de cai Pur Sânge Arab obligativitatea efectuării paternității (ADN);

8. S-a hotărât ca toate propunerile făcute de membrii Asociației privind unele modificări la Statut, exemplu: posibilitatea renunțării la dangalizare, să fie făcute și în scris și se vor analiza pe comisii și de către Comitetul Director și se vor supune aprobării Adunării Generale.

9. S-a aprobat hotărârea Consiliului Director privind afilierea la ECAHO (Organizația Mondială privind organizarea de show-uri cu cai Pur Sânge Arab);

10. S-a aprobat cererea Dl. Dan Gabriel de retragere ca membru din Asociație și din Comisia de Creștere;

11. S-a aprobat organizarea unui show național pentru cai Pur Sânge Arab și internațional pentru Shagya Arab la Satu Mare în data de 4 septembrie 2010.

Președinte,
Adrian DUȚĂ

PREMIUL WAHO

Ing. István Iános ANTAL ■

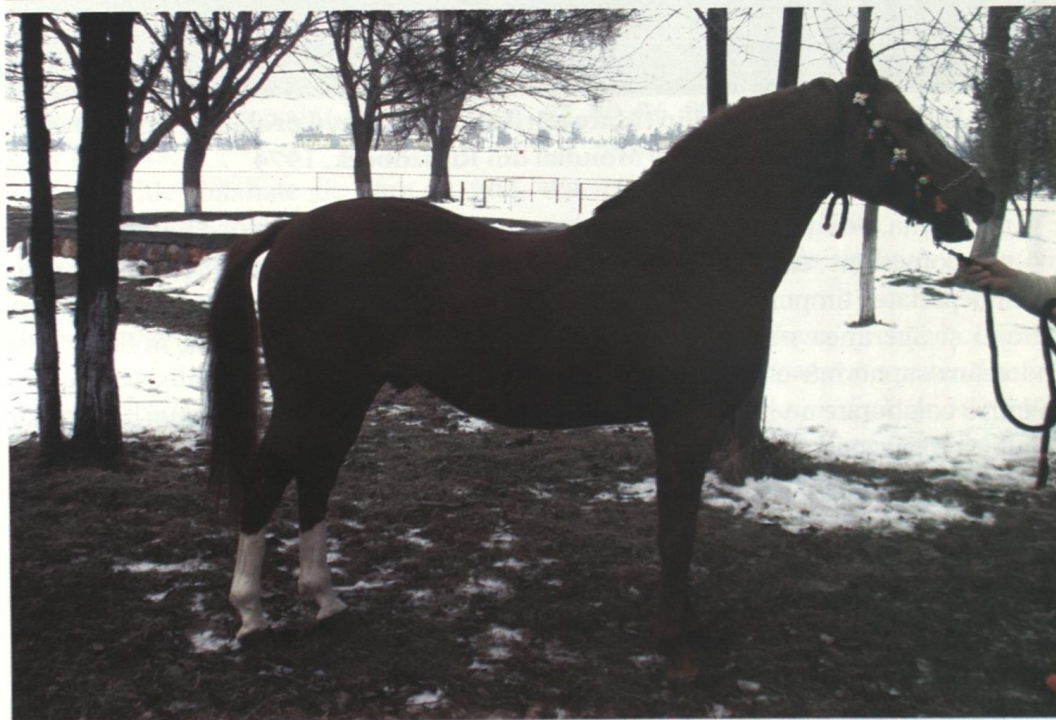
eveniment

În data de 31 ianuarie, Specialiștii Agenției Naționale pentru Ameliorare și Reproducție în Zootehnie „G.K. Constantinescu“, împreună cu reprezentanții Asociației Naționale a Crescătorilor și Proprietarilor de Cai Arabi din România, au decernat PREMIUL WAHO pentru anul 2009. Acest premiu se acordă anual de către organizația mondială *World Arabian Horse Organization*, pentru cel mai frumos cal Pur Sânge Arab născut în țară. Pentru obținerea titlului au fost două propuneri:

- Armăsarul DECOR pepinierul HADBAN XXXVIII (culoare roibă din tatăl Hadban XXXIV și mama 728 Mersuch XVII-73), crescător și proprietar RNP ROMSILVA – Herghelia Mangalia, născut la 29 aprilie 1996 și

- Armăsarul SAMIR (culoare roibă din tatăl Cygaj și mama 756 Ibn Galal 7) crescător și proprietar Dr. GEORGESCU Valentin din Cernavodă.

Prin hotărârea în unanimitate a comisiei, titlul a fost acordat armăsarului SAMIR. Menționăm că de la înființarea premiului, din anul 2005, acest titlu prestigios a fost acordat până în acest an numai cailor hergheliei Mangalia. Felicitări crescătorilor și proprietarilor armăsarilor prezențați.

EVOLUȚIA CONCURSURILOR DE ATELAJE PE PLAN MONDIAL ȘI NAȚIONAL

■ Dr. Atilla KELEMEN

Prin amabilitatea Domnului Dr. KELEMEN Atilla, medic veterinar, academician, vicepreședintele Federației Ecvestre Române, am primit la redacție părți din teza de doctorat susținută de dumnealui la Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară București, Facultatea de Zootehnie în anul 2003. Teza de doctorat dezbate subiectul sportului de atelaje precum și aptitudinile calului de rasa Lipițan pentru acest sport superb, supranumit și „opereta sporturilor ecvestre”. Publicăm în paginile care urmează fragmente din această lucrare științifică.

Figura 1. H.R.H. Prințul Philip (Marea Britanie), în timpul probei de Prezentare – Campionatul Mondial din Riesenbeck, 1974

Inteligența, voința și răbdarea omului au domesticit calul din cele mai îndepărtate timpuri, punând forța, curajul și agerimea nobilului animal la îndemâna sa, nu într-o robie înjositoare, ci într-o colaborare a vitejiei lor, din care a înflorit o prietenie definitivă (68).

Folosirea cailor în atelaj datează, probabil, dinainte de folosirea acestora la călărie, acest lucru fiind confirmat prin aceea că, în mormântul lui Tutankhamon (1333 – 1325 î.C.), s-a găsit o căruță, descoperirea fiind făcută de Howard Carter, în anul 1922, la deschiderea

mormântului faraonului egiptean. Căruța a fost găsită într-una din cele trei camere alăturate mormântului, care actualmente se găsește în Valea Regilor, în Egipt (98, 106).

Primele jocuri olimpice la care au participat atelaje cu 4 cai – quadrigi – au avut loc în anul 680 î.e.n. La acestea, caili erau înhămați în paralel, toți patru, iar hățurile aveau un sistem care ar fi destul de greu de mânuit în zilele noastre. Aceste atelaje concureau pe un teren special – hipodrom –, și prin regulament exista posibilitatea ca un concurent să împingă jos

de pe teren un alt concurent, iar la osii, aceste care aveau un sistem de sulită de oțel care, prin apropierea de adversar, în timpul mersului, putea distruge spițele atelajului adversarului (1, 10).

În decursul istoriei, vehiculele cu tracțiune hipo au avut și perioade de regres. Astfel, până aproape în secolul al XIII-lea, e.n., folosirea lor era doar ocazională. Comparativ cu călăria, călătoria pe căruțe era considerată ca un semn al comodității și al lenei, de aceea unii domnitori germani au interzis prin lege acest lucru. Odată cu apariția roccocolui, și a baroc-ului, doamnele și domnii comozi au preferat călătoriile cu calești și trăsuri, după care trăsurile s-au dezvoltat foarte mult (1). Astfel, au apărut noi tipuri și modele, în funcție de scopul folosirii lor (1) și de averea oamenilor (98, 106). Astfel, vehiculele au variat de la căruțele simple, trase de un singur cal sau ponei sau faetoane conduse de 2 cai, până la trăsuri luxoase, conduse de 4 sau 6 cai (98).

Până la apariția automobilului, atât în țara noastră, cât și aproape pe întreg globul, atelajele cu tracțiune hipo erau cele mai răspândite, în unele locuri ele fiind chiar unicele mijloace de transport (1). Astfel, la începutul secolului XX, atelajele de cai au înregistrat apogeul lor, însă, în circa 30 de ani, apariția motoarelor interne cu combustibil au pus în umbră importanța cailor, iar

conducerea cailor în atelaj a supraviețuit doar datorită eforturilor câtorva oameni, determinați de faptul că meșteșugurile vechi nu pot muri (137).

Când HRH Prințul Philip s-a ocupat de concursurile de atelaje la începutul anilor 1970, atelajele au căpătat o viață nouă (137), acest sport fiind actualmente într-o continuă și rapidă ascensiune.

1.1. Tipuri de concursuri de atelaje

De multă vreme, așa cum precizam și anterior, caii au fost folosiți în atelaje la transporturi, însă concursurile de atelaje moderne au început în anul 1968 (91, 98), când Ducele de Edinburgh, HRH Prințul Philip, în calitate de președinte al Federației Ecvestre Internaționale (F.E.I.), a vizitat renumitul *Show Internațional de Cai*, de la Aachen (6). Acesta a fost impresionat de 20 așa numite „atelaje de 4 cai”, pe care le-a văzut în timp ce se întreceau într-o probă de obstacole. El a reacționat cu entuziasm la sugestia lui Eric Brabec, secretar general al Federației Ecvestre Poloneze, că acest sport ar trebui organizat la nivel internațional, și a făcut imediat aranjamente să se realizeze acest lucru, pe baza regulamentului de organizare și funcționare a concursului complet de călărie (6).

Concursul de atelaje din zilele noastre este un sport care se aseamănă mult cu proba completă de călărie, cu deosebirea că primul presupune o probă în plus, și anume proba de prezentare (6, 80).

Competiția de atelaje presupune desfășurarea a 3 probe diferite, și anume:

- **proba de prezentare și dresaj** (cunoscută și ca proba A), probă asemănătoare probei de dresaj din concursul complet de călărie);
- **proba de maraton** (cunoscută și sub denumirea de proba B sau proba de fond);
- **proba de obstacole** (cunoscută și sub denumirea de proba C sau proba conurilor), probă ce corespunde celei de obstacole din ultima zi a concursului complet de călărie.

În țara noastră și alte câteva țări,

proba de prezentare (proba AI) este o probă separată de cea de dresaj (proba AII), în timp ce în celelalte țări, cele două probe sunt prezentate într-una singură.

Cele trei probe (respectiv patru), se pot desfășura pe durata a minimum o zi și maximum trei zile, însă cel mai frecvent pe durata a două sau trei zile, în funcție de importanța evenimentului, numărului de participanți etc. Astfel, când durata competiției este de două zile, probele se grupează astfel: *în ziua întâi* – proba de prezentare și dresaj (proba A) și proba de obstacole (proba C) și *în ziua a doua* – proba de maraton (proba B), iar când competiția este organizată pe durata a *trei zile*, aceasta se desfășoară după următorul program: *în ziua întâi* – proba de prezentare și dresaj; *în ziua a doua* – proba de maraton și *în ziua a treia* – proba de obstacole.

Reglementările din acest sport permit ca oricare dintre aceste probe să fie abordate separat, dar împreună ele formează un „concurs de atelaje combinat”, și ordinea în care ele au loc, poate fi modificată în unele situații. Dintre toate probele, cea de maraton este privită ca fiind cea mai importantă probă, fapt dovedit și prin sistemul de notare, care ține cont de acest lucru (6).

Proba de prezentare (AI). Este o probă în care se apreciază calitatea modului de conducere, aprecierea de ansamblu a conducătorilor, a secunzilor, a pasagerilor, a vehiculelor, a harnașamentelor cailor și se apreciază înainte de începerea probei de dresaj (6, 89), în prima zi de concurs.

Criteriile detaliate de care se ține cont în proba de prezentare sunt:

- ținuta, îmbrăcămintea, pălăria, mănușile concurentului, secunzilor și pasagerilor; biciul concurentului;
- mănuierea cailor;
- starea de întreținere, prezentarea în ansamblu a cailor și modul de potcovire al acestora;
- starea și gradul de curățenie a harnașamentelor și modul de ajustare ale acestora pe cai;
- starea, întreținerea harnașamentelor de rezervă și înălțimea oiștei;
- prezentarea în ansamblu, ca impresie

generală;

- gradul de potrivire a cailor;
- rezistența trăsorii;
- starea de sănătate și gradul de sănătate a cailor (77, 78).

Necesitatea probei de prezentare, supranumită în țara noastră și „Parada atelajelor”, a fost de multe ori pusă în discuție de specialiștii români. Totuși, această probă are un scop bine stabilit, întrucât arbitrii apreciază, pe lângă starea de curățenie a trăsorii sau a harnașamentelor, și starea de întreținere a cailor, ei verifică rezistența trăsurilor și a harnașamentelor, corectitudinea potcovitului, pentru a evita apariția unor accidente în timpul competiției (78). În plus, păstrarea acestei probe ca probă aparte de cea de dresaj în țara noastră, se datorează impunerii unor restricții în ce privește modul de prezentare a concurenților, cailor, harnașamentelor și vehiculelor în concursurile naționale de atelaje din România.

Proba de dresaj (AII). Este o probă în care se apreciază regularitatea mersurilor, armonia, ușurința mișcărilor, libertatea deplasării, impulsia și poziția corectă a cailor. În plus, concurenții sunt apreciați și în ce privește stilul de condus, acuratețea comenzilor și comenzile, în general, date cailor. Această probă este corespondenta probei de dresaj din concursul complet de călărie, însă, în concursurile de atelaje, este nevoie de o suprafață mai mare pe care să se desfășoare progresia de dresaj (5, 35, 36, 37, 67, 80, 86, 89, 91, 98, 102, 130, 136,).

Proba de dresaj arată agilitatea și disciplina cailor, precum și armonia dintre cai și conducător (100).

Dr. Kadar Laszlo, multiplu campion național

Terenul de dresaj pentru concursurile de atelaje de 4 cai sau tandemuri trebuie să aibă o suprafață de 100 x 40 metri, iar cel pentru concursurile de atelaje pereche sau individual, este, în mod obișnuit, de 80 x 40 metri. Pe marginile terenului sunt amplasate marcaje cu litere, asemănătoare celor din concursurile de dresaj pentru caii de călărie.

Regulamentul internațional din anul 2001, privind terenul de dresaj

Figura 2. Imagine din proba de Dresaj, într-o competiție din România

stipulează aceea că terenul de dresaj trebuie să fie sub forma unui dreptunghi, cu dimensiuni minime de 20 x 40 metri și maxime de 40 x 100 metri (92).

În funcție de tipul de concurs, există mai multe progresii de dresaj, cu anumite grade de dificultate. Probabil, datorită numărului limitat de mișcări ale atelajelor, în comparație cu cele de dresaj, până în anul 1985 s-au scris patru progresii de dresaj, care s-au introdus în regulamentul internațional, iar englezii aveau până la acea dată, alte două progresii introduse în regulamentul național de atelaje, al Grupului de Concursuri de Atelaje al Societății Britanice a Calului și Societății de Atelaje Britanice, care urmau să recunoască una din progresii, și anume cea scrisă de Sallie Walrond (6).

Cea mai complexă dintre toate progresiile recunoscute până în anul 1985, și cea mai populară, era progresia nr. 3, care a fost utilizată în cel puțin 80% din concursurile naționale ale Angliei și în competițiile internaționale, inclusiv în ultimele trei campionate mondiale desfășurate până la acea dată. Această progresie de dresaj a fost creată de colonelul Donald Thackeray, președintele american al Comitetului Internațional de Concursuri de Atelaje, în anul 1978. Progresia cuprinde o complexitate de mișcări, care se regăsesc și în alte progresii, ea ilustrând, la acea dată, toate

cerințele pe care conducătorul de dresaj trebuie să le aibă (6).

Actualmente există 7 progresii de dresaj recunoscute de regulamentul internațional pentru concursurile de atelaje.

Timpul alocat pentru efectuarea unei progresii de dresaj este de 10 minute, când proba are loc pe un teren de 100 x 40 metri și de 8 minute, când aceasta are loc pe un teren de 80 x 40 metri.

În proba de dresaj, arbitrii apreciază acuratețea mișcărilor prevăzute în progresia respectivă de dresaj, progresie care cuprinde efectuarea de cercuri, serpentine, jumătăți de cerc, conduse în aluri diferite și la viteze diferite, de la pas la trap întins. Alte manevre efectuate sunt cercurile conduse într-o mână, opriri și mersul înapoi (66, 106).

Fiecare mișcare din progresia de dresaj este notată din nota 10, care este nota maximă.

Regularitatea mersurilor este una dintre cerințele apreciate de arbitri în aproape toate mișcărilor din progresiile actuale de dresaj. Arbitrul nu apreciază însă numai alura de mers, ci și modul cum calul se deplasează. Ritmul trebuie să fie ușor și regulat, deplasarea spre înainte să se facă într-o formă bună, pentru a fi pe direcția corectă, arbitrul acordând atenție și trecerii de la un mers la altul (108).

La oprire, caii trebuie să stea

nemișcați, atenți, eventual în poziția plasată forțat și gata să se deplaseze la cel mai ușor îndemn venit din partea conducătorului.

În proba nr. 6 de dresaj, se apreciază 15 mișcări specifice și 5 evaluări generale (91, 106), care se notează fiecare cu maximum 10 puncte, ceea ce înseamnă maximum 200 puncte. La finalul progresiei, toate punctele obținute se adună, iar totalul este scăzut din 200, pentru a obține nota finală. Concurentul cu cel mai mic punctaj penalizat este considerat câștigătorul probei de dresaj.

De asemenea, există penalizări pentru erori de parcurs sau pentru coborârea din trăsură a secundului.

Proba de maraton (proba B sau de fond). Este o probă asemănătoare probei de fond din concursul complet de călărie (6, 80).

Denumirea de „maraton” în concursurile de atelaje se datorează lui Pheidipide care, în anul 490 înainte de Christos a alergat de la Marathon la Atena, aducând cu el vestea victoriei Greciei asupra Persiei și s-a stabilit această denumire pentru a semnifica strădania unui atlet care a alergat 26 mile pe jos, fără să folosească cal sau trăsură. Alergarea sa a fost o dovadă de rezistență, iar distanța de 27 km este distanța maximă pe care caii o au de parcurs în proba de maraton, unde sunt prevăzute două opriri obligatorii, a câte 10 minute și două faze în care caii se deplasează în alura de pas (5, 6, 35, 36, 37, 86, 89, 98, 102, 119, 130, 136, 142).

Obiectivul maratonului este acela de a verifica condiția fizică a cailor și rezistența acestora, precum și de a aprecia mersurile. Un maraton complet cuprinde 3 și 5 faze și se desfășoară pe o distanță de aproximativ 27 km. Astfel, el cuprinde 2 faze de trap, fiecare fază având distanța de 10 km (fazele A și E), viteza de deplasare fiind de 15 km/h, o fază în alura de trap iute, pe distanța de 5 km (faza C), cu o viteză de 20 km/h și 2 faze de pas, fiecare pe distanța de 1,2 km (fazele B și D), cu o viteză de 7 km/h.

- va urma -

ECHITAȚIA DE EXTERIOR O DISCIPLINĂ COMPLEXĂ ȘI DE PERSPECTIVĂ

Doina PIEPER ■

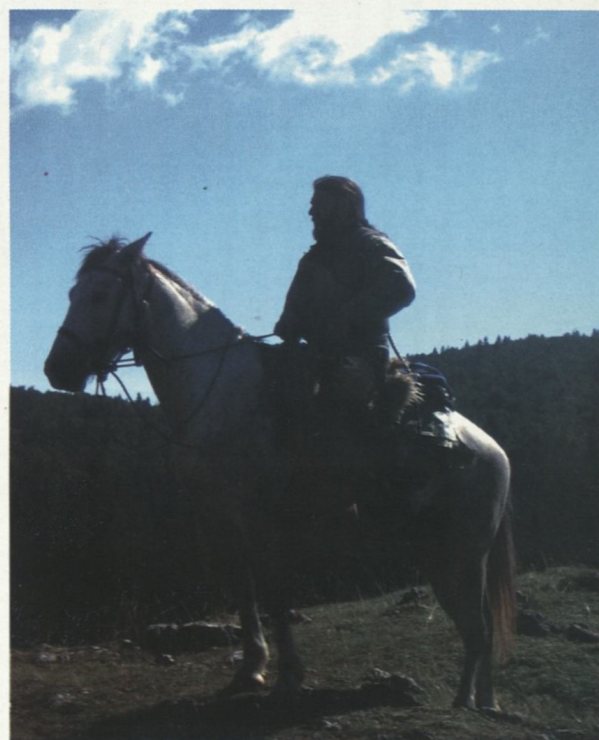
Când spunem echitație de exterior ne referim la diversele forme de practicare a călăriei în natură, de la plimbarea călare de o oră sau de mai multe ore în afara unei structuri ecvestre până la circuitele de mai multe zile, săptămâni sau chiar luni, în grup organizat. E vorba de o disciplină care s-a dezvoltat odată cu dezvoltarea turismului în întreaga lume de unde și numele de turism ecvestru consacrat în decursul ultimelor decenii.

La prima vedere, fiind vorba de o practică cu caracter de agrement, ea tinde să fie catalogată ca simplu divertisment pentru amatorii de călărie, purtați pe coame în vânt și în voia alurilor calului, fără vreo nevoie de cunoaștere a mecanismelor acestei forme de locomoție pe cât de vie pe atât de imprevizibilă. Puțini sunt însă cei care conștientizează cât de complexă este practica echitației de exterior ca disciplină de sine stătătoare și nu doar ca o aventură în căutare de adrenalină. Ca orice disciplină care se respectă ea implică o serioasă pregătire prealabilă pentru a putea ajunge pe acele culmi de unde lumea îți apare la picioare. Puțini sunt cei care știu că echitația de exterior este o disciplină **cu caracter sportiv** înainte de a deveni una **de agrement cu importante implicații economice**. Doar practicarea ei în necunoștință de cauză și de efect o plasează undeva pe un tărâm marginal unde improvizația e la ordinea zilei și unde totul e posibil! Iar acest lucru nu se întâmplă numai la noi ci peste tot unde agrementul cu calul e văzut ca o simplă distracție. E drept că peste tot în lume, echitației de exterior îi este rezervat un loc departe de luminile rampei și de terenurile frumos amenajate pentru ținute elegante și sofisticate. Căci, prin însăși definiția ei călăria în plină natură se desfășoară, cu preponderență în umbra codrilor, pe drumuri prăfuite sau cărări presărate cu tot felul de obstacole neprevăzute. Chiar și cei care au putut beneficia de ceva instruire în ale călăriei în cadrul unei

structuri, pe un cal mai mult sau mai puțin bine strunit, odată ajunși în „teren variat“ ei vor constata că acestea se dovedesc insuficiente pentru a face față impulsurilor greu de controlat ale calului în mediul natural care îl obligă la găsirea de soluții și comenzi diferite de cele învățate în maneje. Călărețul în confruntarea cu mediul natural realizează că cele însușite într-un spațiu amenajat nu mai funcționează la fel și se trezește catapultat într-o dimensiune cu multe necunoscute în care contactul subtil cu gura calului se pierde rapid pe un parcurs denivelat, pietros sau lunecos, printre ierburi și crengi agrementate de zgomote neașteptate... Așa se face că fascinația pe care călăria o exercită dintotdeauna ca sport nobil și riguros, poate să pălească în fața unor realități mai puțin pieptănate. A cui e oare vina? a călărețului autodidact sau prea școlit în discipline rupte de realitate? Răspunsul ne vine clar și răspicat din partea unei fine analiste a acestor neajunsuri, Veronique de Saint Vaulry care le pune pe seama **lipsei unui sistem de învățământ specializat**. O știm prea bine căci acest răspuns constituie baza preocupărilor noastre și nu depinde decât de noi ca, într-un viitor apropiat, echitația de exterior să își găsească locul bine meritat în rândul disciplinelor ecvestre. Aceasta, nu înainte ca mult așteptatul pachet de standarde,

reglementări și programe de învățământ croite pe specificul competențelor din domeniul turismului cu calul să poată fi înșușit pentru a fi pus în practica de fiecare zi a căutătorilor de aur verde. Un demers care a necesitat mulți ani de investigații și experiențe de tot felul din partea celor mai temerari deschizători de drumuri pe harta României. Alături de cea mai nobilă cuccire a sa – CALUL, care nu a încetat să îl servească de-a lungul istoriei - OMUL scrutează încă spre un orizont promițător (*malgré tout...*).

Foto : Mugur Pop

Între 1 și 2 mai s-a desfășurat, la
Arenale Romane, un interesant și
ingenios spectacol hipic realizat de

Asociația Ecvestră Galop.

Pentru numărul următor vom veni cu
un reportaj foto de la acest eveniment.

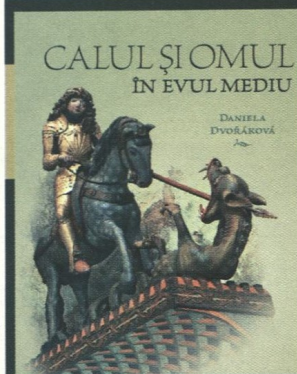
Până atunci vă oferim o imagine:

Cei care doresc să aibă toate numerele
revistei apărute până acum, pot face
comenzi cu plata ramburs la numărul
de telefon/fax: 021/22.34.111
sau e-mail: calulmagazin@gmail.com

În curând!

CALUL ȘI OMUL
ÎN EVUL MEDIU

Pentru comenzi:
Tel.: 021/22.34.111
E-mail: calulmagazin@gmail.com
Preț: 50 lei
(plata ramburs)

Puteți comanda pe

www.edituratracusarte.ro
volumul

„Eternul Pegas”
de Emanuel Fântâneanu

la prețul de 70 lei

O lucrare unică
pentru hipismul românesc

Doresc abonament(e) la revista, **Calul**
începând cu luna, anul Durata abonamentului:

Prețul abonamentului: ☐ 3 luni 25 RON ☐ 6 luni 47 RON ☐ 12 luni 95 RON

Nume/Firmă:

Adresă:

Localitate: Județ:

Telefon: Fax: Mobil:

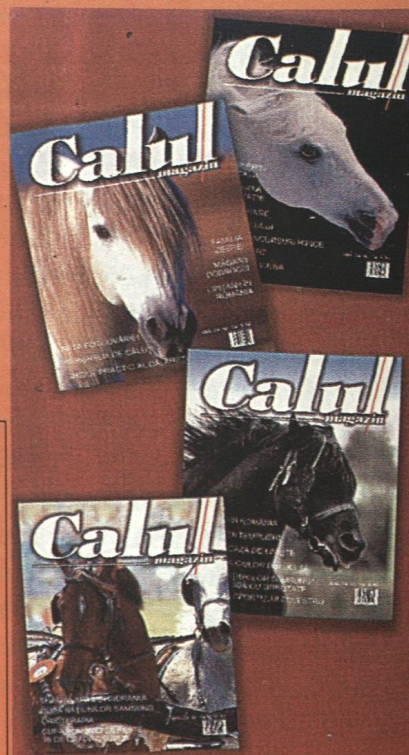
Cod fiscal/Serie-nr CI: Nr. înreg. Reg. Comerț:

Pentru contractarea unui abonament la revista **Calul** la dispoziție 2 modalități:

Telefonați la redacție la 021.223.41.11 și comunicați datele firmei/persoanei (nume, adresă, cod fiscal, telefon, persoana de contact), precum și perioada dorită de abonament, urmând ca în cel mai scurt timp să primiți o factură proformă, cu ajutorul căreia veți achita suma respectivă prin ordin de plată. După ce banii au intrat în contul World MediaGraph veți primi recomandat prin poștă și factura fiscală.

Virați direct suma corespunzătoare variantei de abonament dorită în contul World MediaGraph și apoi sunați la redacție sau trimiteți un e-mail la adresa **abonamente@calulmagazin.com** sau **calulmagazin@gmail.com** Pentru sume în lei aveți la dispoziție următorul cont:

RO71BRDE030SV35842850300 BRD Pitești

**TRANSPORT PROFESIONAL DE CAI IN
TOATE TARILE EUROPEI SI CAMIOANE,
TRANSPORT REGULAT SAPTAMANAL,
IN: UNGARIA, AUSTRIA, GERMANIA,
OLANDA, BELGIA SI MAREA BRITANIE**

**HORSE
TRANS
CARGO**

00 36 20 935 7375

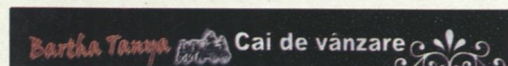
00 36 20 576 6020

00 36 20 377 7590

www.horsetrans.hu

Dr. Siglavz Capriola XV-19-2
(mascul) - n. 2005

Stg. Incitato III-6 L (mascul) - n. 2006

Favory Krabbe,
Croația, Djakovo
(mascul) - n. 2002

Neapolitano
XXX-7 L (mascul)
- n. 2004

Siglavz Capriola
XV-19-2 L
(mascul) - n. 2005

Incitato III-6 L
(mascul) - n. 2006

Ardenez (mascul)
- n. 2005

Pereche de Lipitani:

Dr. Maestoso XLVI-13 (castrat) - n. 2001

Stg. Neapolitano XXX-7 (mascul) - n. 2004

Dr. Neapoiltano
XXX-13 (mascul) -
n. 2005

Stg. Neapoiltano
XXX-16
(mascul) - n. 2005

Dr. Neapoiltano XXX-7 L
(mascul) - n. 2004

Stg. Neapoiltano XXX-10 L
(mascul) - n. 2004

Dr. Siglavz Capriola XXVI F
(mascul) - n. 2004

Stg. Maestoso XI Hun
(castrat) - n. 2003

Dr. Siglavz Capriola
XXVI F (mascul) - n.
2004 / **Stg. Maestoso**
XI Hun (castrat) - n.
2003

Dr. Siglavz Capriola XXI 3 L
(castrat) - n. 2004

Stg. Maestoso XI Hun (castrat) - n. 2003

IMPORTANT

Revista **Calul Magazin**
găzduiește gratuit anunțuri de
mică publicitate pentru: vânzări-
cumpărări cai, atelaje, dresaj,
transport, echipament.

Numai pentru persoane fizice.
Anunțul dvs. la e-mail: calulmagazin@gmail.com
sau la telefon/fax:
021/22.34.111

Pentru anunțurile cu poză tariful
este de 20 lei/anunț.
Persoanele juridice
se adresează redacției
pentru mare publicitate sau
anunțuri de mică publicitate.

Vând iepe și mânji Pur Sânge Arab
Email : danitaut@yahoo.com
Telefon : 0040728273720

Vând iapă de sport
din mamă Pur Sange Englez, tată CSR; cu
pedigree, talie 165 cm.
Participă în competiții de obstacole.
Preț 5500 euro
almira_srl@yahoo.com
Telefon : 0744601735
Adresa : Cluj-Napoca

Cumparare

Doresc să cumpăr Cal de Sport Românesc,
armăsar, 3-5 ani, înălțime peste 1,63m.
Telefon: 0732976960

În curând știri la zi, evenimente și dezbateri pe
www.calulmagazin.ro

EQUITANA

www.EQUITANA.RO-WEBSHOP

MIERCUREA CIUC, 530152. STR. HARGHITA. NR 77/4

TEL./FAX: (+4) 0266 313 333

Mobil.: 0732 950 980

DACĂ VREI SĂ RĂMÂI CĂLARE !

CATEGORII DE PRODUSE OFERITE:

- * Îngrijire cal
- * Gard electric
- * Cadouri
- * Carabine
- * Cravașe
- * Căpestre, lese, măști de protecție
- * Dârlogi
- * Frâu
- * Lonjare
- * Martingale, pressinguri
- * Pături,
- * Scule grajd
- * Suplimente nutriționale
- * Trăsuri
- * Zăbăluțe
- * Șei, accesorii
- * Produse pentru potcovit
- * Western
- * Cai de vânzare

10%
Reducere

*Mai multe informații la magazin!

6 423037 000029